

Noor 92 Publications
og
Islamsk Litteraturforening

De fire imamene

Abo Mahi Yasir Hussain

© Noor 92 Publications 2021

© Islamsk Litteraturforening 2021

De fire imamene

ISBN 978-82-93517-20-7

Det må ikke kopieres fra dette manuset i strid med åndsverkloven eller avtaler om kopiering inngått med KOPINOR, interesseorgan for rettighetshavere til åndsverk. Kopiering i strid med lov eller avtale kan medføre erstatningsansvar og inndragning, og kan straffes med bøter eller fengselsstraff.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ

INNHold

Forord	7
Den største imamen (699–767 e.Kr.)	9
Navn og fødsel	9
Teknonymet	12
Læremesteren	12
Faren til læren om <i>fiqh</i>	14
Visdommen	16
Gud eksisterer	18
Kjærlighet til moren	19
Fylliken og imamen	19
Godhet mot elevene	21
En ærlig handelsmann	22
Den gode moralens imam	24
De skriftlærde priser imamen	25
Det gylne testamentet	27
Overdommer	28
Dødsfallet	30
Medinas imam (711–795 e.Kr.)	33
Reisen til Medina	35
Fødsel	36
Læremesterne	36
Imam Mālik, en læremester	39
Skribenten	42
Kalifene og imamen	45

Kalif Abō Ja'far al-Manṣōr	45
Kalif al-Mahdī	46
Kalif Hārōn ar-Rashīd	47
De skriftlærde priste imam Mālik	49
Visdom	50
Dødsfall	51
Den skriftlærde fra Qoraysh (767–820 e.Kr.)	53
Opprinnelig fra Qoraysh	54
Fødsel	55
Studier	56
Den skriftlærde fra Mekka	57
Søken etter kunnskap	58
Medina	58
Irak	62
Det persiske riket	64
Tilbake til Medina	64
Jemen	65
Tilbake til Mekka	66
Egypt	67
Verk	70
Dødsfall	71
<i>Sannah</i>-følgernes imam (780–855 e.Kr.)	75
Bakgrunn	77
Moren	77
Å tjene egne penger	80
Søken etter kunnskap	80
Imamen	82
Verk	84
De skriftlærde om imam Aḥmad	85
Imam ash-Shāfi'ī	87
Dødsfallet	88

Symboler	89
Translitterasjon	89
De fem daglige tidebønnene	90
De islamske månedene	90
Bibliografi	91
Register	93

FORORD

I Guds navn innleder vi, og måtte Guds velsignelser og fred være med Guds siste og øverste profet, profeten Moḥammad ﷺ. Den islamske lovens fire hovedkilder er Koranen, *sonnah* (السنة), *ijmāʿ* (الإجماع) og *qiyās* (القياس).

Koranen er Guds hellige skrift som innebærer både tydelige lover og lover som ble tolket og oppklart ved *sonnah* (profeten Moḥammads ﷺ tradisjon). *Ijmāʿ* er konsensus, som betyr de skriftlærdes enighet om en sak, det vil si at en rådende majoritet er enige om en sak. *Qiyās* er deduktiv analogi, det vil si å løse saker som ikke direkte er nevnt i Koranen eller *sonnah*, ved å utlede en logisk slutning basert på grunntekstene og grunnprinsippene. Islamsk rettslære er et stort og bredt fag. Den islamske lovens hovedmål er å forbedre folks religiøse og verdslige tilstand ved rettferd og godhet og å fjerne det som forverrer folks religiøse og verdslige tilstand. Denne boken handler ikke om den islamske loven, men om de fire imamene som lovskolene i islam er oppkalt etter. Disse lovskolene var ikke nye lover i islam, men imamenes forståelse av islams tre første hovedkilder, og slik arbeidet de videre med prosessen ved å tolke og forklare. Gjennom tiden har det vært flere lovskoler enn disse fire, og det finnes også i dag andre lovskoler som har overlevd til vår tid, men de fire imamene som vi skal lære mer om, er grunnleggerne av de fire lovskolene som er mest populære i dag. Vi skal lese om deres liv og noen viktige hendelser.

Ordet lovskole er *mazhab* (المذهب) på arabisk. Ordet stammer fra verbet *zahaba* (ذهب), som betyr «å gå». Ifølge islamsk terminologi betyr det den forståelsen en imam eller skriftlærd velger å følge.

Ordets grunnbetydning kan forstås gjennom andre verb som ligner det. Slik som *daraja* (درج), som også betyr «å gå». Dette ordet viser til de første stegene som tas eller den første bevegelsen, og det er noe som skjer sakte og rolig. Når man for eksempel trener seg opp til noe, så er også det noe som skjer gradvis. Du anstrenger deg for å oppnå noe, men gjennom en gradvis prosess. Det fenomenale man ser ved disse lovskolene, var at de gikk alle gjennom gradvise prosesser, og selv den dag i dag fortsetter forskningen ved studier. Ordet «å studere» på arabisk er *darasa* (درس), ordets grunnbetydning er «noe som har blitt visket

bort». Ved å studere visker man bort uvitenheten og sine feil. Alt dette krever grundige studier og en gradvis prosess. Alle imamene som lovskoler ble dannet etter, var eksperter som satset alt de kunne for å viske bort vanlige folks uvitenhet slik at bakere, bønder, slaktere, frisører, smeder og folk med andre yrker også kunne forstå religionen. For det var eller er ikke lett for alle å lære om religionen hvis den ikke forklares av noen som kjenner den. Lovskolenes og imamens mål var alltid å utdanne både eksperter og allmennheten, men begge etter sin grad og kunnskap.

Boken er en bearbeidet oversettelse av *Ḥayāh al-a'imma*¹, skrevet lettleselig med forklaringer slik at både unge og voksne kan lære av den.

Leserne vil se hvor tett disse lovskolene egentlig er knyttet til hverandre, og hvordan de taklet det å være uenig. Leserne vil også se hvordan disse lovskolene har kommet til Norge, og hvilke andre land i verden de følges i.

Det er et håp at boken vekker interesse hos folk for å lære seg mer om faget *fiqh*.

Fjellhamar, 09.09.2020

Abo Mahi Yasir Hussain

---

¹ Ibrāhīm Moḥammad Ḥasan al-Jamal, *Ḥayāh al-a'imma* (Kairo: Dār al-faḍīlah, 2002).

DEN STØRSTE IMAMEN (699–767 E.KR.)

Den første imamen som anses å ha grunnlagt en lovskole (*maḏhab* – مذهب) som ble fulgt, og som har overlevd til vår tid, er imam Abō Ḥanīfah .

Lovskolen hans er kjent som *al-Maḏhab al-Ḥanaḑī* (*Ḥanaḑī*-lovskolen – المذهب الحنفي), og følgere av *Ḥanaḑī*-lovskolen betegnes som *ḥanaḑiyyah* (حنفية) eller *aḥnāf* (أحناف). *Ḥanaḑī*-lovskolen følges hovedsakelig av muslimer i følgende land: Pakistan, India, Bangladesh, Myanmar (Burma), Afghanistan, Kina, Kirgisistan, Kasakhstan, Iran (i sør-øst), Turkmenistan, Aserbajdsjan, Usbekistan, Tadsjikistan, Russland, Tyrkia, Bosnia, Kosovo-Albania, Irak, Jordan, Syria, Libanon, Palestina og Egypt.

Det er noen av de ovennevnte landene som har følgere av andre lovskoler også.

Det osmanske riket var en viktig årsak til at *Ḥanaḑī*-lovskolen utbredde seg i Sør-Europa og Balkan og i landene som i dag er selvstendige, men tidligere var under Sovjetunionen. *Ḥanaḑī*-lovskolen var den offisielle lovskolen som sultanene regjerte ved på det osmanske rikets tid.

Denne lovskolen har utvandret fra disse landene til de landene der muslimene har bosatt seg, slik som i Norge. Her er *Ḥanaḑī*-lovskolen veldig utbredt, da mange pakistanere og tyrkere kom som arbeidsinnvandrere til Norge på 1960- og 1970-tallet. På 1990- og 2000-tallet har det økt med ytterligere følgere av *Ḥanaḑī*-lovskolen i Norge ved flyktninger fra Bosnia, Kosovo-Albania, Irak og Syria.

I tillegg til Norge er denne lovskolen også utbredt i England, Tyskland, Sverige, Danmark, Spania, Italia.

NAVN OG FØDSEL

Imam Abō Ḥanīfah het egentlig an-No‘mān ibn Thābit ibn an-No‘mān ibn al-Marzibān. Han ble født i byen Kufa i Irak i år 80 etter *hijrah* (هجرة)¹,

¹ *Hijrah* (هجرة) er utvandringen til profeten Moḥammad fra Mekka til Medina. Den islamske kalenderen baserer seg på det.

det er år 699 e.Kr. Hans familie kom opprinnelig fra Persia (Iran). Det var i byen Kufa imam Abō Ḥanīfah ؒ levde og bodde mesteparten av livet. Kufa var en storby på den tiden, og det fantes lærde i alle fag der, særlig innenfor islamske fag som koraneksegese, *ḥadīth* (حديث)¹, arabisk, trosoverbevisning, teologi, filosofi, rettslære/lovgivning. Byen Kufa ble grunnlagt av vår mester ‘Omar ibn al-Khaṭṭāb ؓ under hans kalifperiode i 638 e.Kr. Arabere fikk ordre om å bosette seg i byen, og vår mester ‘Abdollah ibn Mas‘ūd ؓ ble sendt dit for å lære dem om islam. Vår mester ‘Omar ؓ skrev til folket i Kufa: «Jeg trengte Ibn Mas‘ūd her i Medina, men jeg setter deres behov foran mitt. Derfor sender jeg ham til dere for å lære dere.» Takket være vår mester Ibn Mas‘ōds ؓ innsats ble det utdannet omtrent 4000 skriftlærde i Kufa. Da vår velynder ‘Alī ؓ så dette, sa han: «Måtte Gud velsigne Ibn Mas‘ūd! Han har fylt byen med kunnskap.»

Vår mester ‘Omar ؓ kalte Kufa «Islams lanse, troens skatt, arabernes intellekt».

Den velkjente *ḥadīth*-lærde al-Bokhārī sa: «Jeg kan ikke telle hvor mange ganger jeg dro til Kufa for å samle *ḥadīth*.»

Det ovennevnte gir inntrykk av hvilket sted imam Abō Ḥanīfah ؒ ble født og vokste opp.

Faren til imam Abō Ḥanīfah ؒ ble født muslim. Imam Abō Ḥanīfahs barnebarn Ismā‘īl sa: «Jeg er Ismā‘īl, sønn av Ḥammād, sønn av an-No‘mān, sønn av Thābit, sønn av an-No‘mān, sønn av al-Marzibān. Vi er opprinnelig persere, og ved Gud, vi har aldri vært slaver. Vår bestefar Abō Ḥanīfah ble født i år 80 etter *hijrah*. Da Abō Ḥanīfahs ؒ far ble født, tok hans far ham med til kalif ‘Alī ؓ. Kalifen ba om velsignelse for ham og hans etterkommere. Vi håper at Gud godtok hans skuddbønn for oss.»

Imam Abō Ḥanīfahs ؒ far ønsket at han skulle ta over familiedriften en dag, derfor fikk han tidlig opplæring i å byttehandle silke. Han adlød faren og gjorde som han ble bedt om, men han gikk ofte til moskeen i Kufa. Her lærte han seg hele Koranen utenat og memorerte også veldig mange *ḥadīth*-er. Imam Abō Ḥanīfah ؒ elsket å resitere Koranen, elevene hans fortalte at han pleide å resitere hele Koranen 60 ganger i løpet av ramadan. Det var ingen overdrivelse fra elevenes side, for slik var hans kjærlighet til Gud og Koranen.

¹ *Ḥadīth* (حديث) er profetisk tradisjon: det profeten Moḥammad ؐ sa, gjorde eller godkjente.

Stormoskeen i Kufa, Irak. Foto: Ali Abod, 2012. ©Ali Abod

Faren til imam Abō Ḥanīfah ﷺ var en suksessrik silkehandler og det ble også sønnen. Imam Abō Ḥanīfah ﷺ tjente veldig mye som silkehandler, for han var en dyktig selger og en intelligent person. Han viste også hvor dyktig han var i å argumentere når det gjaldt religiøse saker. Det sistnevnte la spesielt noen skriftlærde merke til og ba ham dra til de største skriftlærde i byen slik at han kunne utvikle kunnskapen. På den tiden var det tre fag som ble studert mest i Kufa:

1. Trosprinsippene
2. *Ḥadīth* – å både memorere beretninger og reise rundt i verden for å samle dem, læren om *ḥadīth*-beretterne, *ḥadīth*-kritikk
3. *Fiqh* (rettslære – فقه) – å utlede lover og regler fra Koranen og *ḥadīth* for å løse saker som ikke fantes i tiden før; ordet kan også tolkes som religionsforståelse

Imam Abō Ḥanīfah ﷺ deltok i studiesirkelene og lærte raskt de nødvendige fagene. Han fordypet seg i trosprinsippene og mestret fort læren om trosoverbevisning ('*aqīdah* – عقيدة). Faget *ḥadīth* la han mye vekt på og stod iherdig på for å memorere og forstå læren om *ḥadīth*-beretterne. Etter at han behersket disse to fagene, gikk han videre til *fiqh* (rettslære). Dette faget er et svært omfattende og vanskelig fag. Kufa var på denne tiden de rettslærdes by. Imam Abō Ḥanīfah ﷺ søkte kunnskap hos flere av de rettslærde i Kufa.

TEKNONYMET

Teknonym (*konyah* – كنية) er et beskrivende tillegg. Det vil si et navn / en tittel gitt til en voksen, avledet av navnet til vedkommendes eldste barn. Imam Abō Ḥanīfah hadde bare én sønn, som het Ḥammād, men teknonymet han fikk, var «Abō Ḥanīfah». Betydningen som de skriftlærde har tolket det som, er «den sanne monoteisten». En monoteist er den som tror på én Gud og er tilhenger av monoteismen (*tauḥīd* – توحيد), det vil si den sanne gudstroen. Det sies også at grunnen til at han ble kalt det, var at han hadde mange studenter som alltid hadde med seg mange penner og mye blekk, og irakerne sier *ḥanīfah* til blekk. Derfor ble han kalt *Abō Ḥanīfah* (blekkets far [kunnskapens far]).

Imam Abō Ḥanīfah ﷺ er også kjent ved tittelen «den største imamen» (*al-Imām al-a‘zam* – الإمام الأعظم).

LÆREMESTEREN

Den største og mest kjente skriftlærde i Kufa på denne tiden var den imam Abō Ḥanīfah ﷺ oppsøkte for å lære. Han gikk til den skriftlærde uten en avtale og sa: «Fred være med deg, min læremester, Ḥammād!» Læremesteren Ḥammād ibn Abī Solaymān svarte: «Fred være med deg!» og ba den nye eleven om å sette seg. De snakket litt sammen, men eleven hadde helt glemt å presentere seg.

Læremester Ḥammād: «Men si meg, hva heter du?»

Imam Abō Ḥanīfah ﷺ: «An-No‘mān.»

Læremester Ḥammād: «An-No‘mān, er det noe du vil?»

Imam Abō Ḥanīfah ﷺ: «Ja, jeg har kommet for å lære *fiqh* av deg.»

Læremester Ḥammād: «Velkommen skal du være, an-No‘mān. Du må lære deg tre saker hver dag.»

Imam Abō Ḥanīfah ﷺ var alltid ivrig etter å være hos læremesteren og lære, men han var noen ganger overivrig og spurte for mye og startet noen diskusjoner. Alt var for å lære, men det kunne til tider forstyrre læremesteren. Til tross for dette viste læremesteren

tålmod, for han så noe i denne eleven og visste at en dag ville han utmerke seg.

Om dagen var imam Abō Ḥanīfah opptatt med å lære og om nettene tilba han Gud så mye han kunne ved å forrette frivillige bønner og resitere Koranen. Han var elev hos læremester Ḥammād ibn Abī Solaymān i 18 år. På den tiden var han blitt 28 år og klar til å utfolde kunnskapen, men han ville ikke sære læremesteren ved å bare gå sin vei. Da hendte det slik at læremester Ḥammād reiste til byen Basra, og før han reiste, hadde han bedt imam Abō Ḥanīfah om å ta over hans plass mens han var borte. Oppgavene var å undervise, å utstede *fatwá* (فتوى)¹ og diskutere saker med elever og andre skriftlærde. Det var læremester Ḥammāds mening at hvis noen i samfunnet var verdig hans plass, så var det imam Abō Ḥanīfah . Da imam Abō Ḥanīfah tok over etter læremesteren, kom spørsmålene pøsende på ham. Det var flere spørsmål som han ikke hadde hørt om eller noen gang tenkt på før de ble stilt. Han svarte på veldig mange spørsmål som han kunne svare på, mens flere spørsmål skulle vurderes og så besvares. Da læremester Ḥammād kom tilbake, presenterte imam Abō Ḥanīfah spørsmålene for ham. Det var omtrent 60 spørsmål. 40 av dem var læremesteren enig med imam Abō Ḥanīfah om, men når det gjaldt de 20 resterende, var han uenig. Imam Abō Ḥanīfah anså det som mangel på kunnskap og ville at han skulle lære seg ytterligere før han skulle ta over for læremesteren. Imam Abō Ḥanīfah begynte å reise til de nærmeste byene ved Kufa for å lære mer om saker som oppstod der, og forstå hvordan de skriftlærde løste dem der. Der var det også svar som ikke var tilfredsstillende i hans øyne. Derfor mente han at det var viktig for ham å vente enda litt til før han selv skulle undervise.

Da imam Abō Ḥanīfah ble 40, var tiden moden for at han selv måtte begynne å undervise og utstede *fatwá*-er. Læremesteren var utenfor byen Kufa i byen Basra og døde der. Ingen andre var verdig hans plass utenom imam Abō Ḥanīfah . Læremester Ḥammād var ikke den eneste imam Abō Ḥanīfah studerte hos. Han var elev hos mange forskjellige læremestere som var fremragende skriftlærde innenfor sine fagområder. Da han reiste på pilegrimsferden, studerte han hos skriftlærde i Mekka og Medina. Han diskuterte med flere av dem det han selv mente, og hørte på deres meninger. I Mekka traff

¹ Sakkyndig uttalelse fra en islamsk rettslærd om en sak som angår islamsk lov.

imam Abō Ḥanīfah ؓ imam Mālik ؓ fra Medina. Der satt de sammen bak lukkede dører og diskuterte saker uten å bli avbrutt av noen. De drøftet saker, og når de kom ut, var de svette begge to. Imam Mālik ؓ sa om ham: «Denne mannen er på den rette veien.» Imam Mālik ؓ sa også en gang: «Hvis noen debatterer med Abō Ḥanīfah om noe (en søyle), kan han overbevise en om at den er av gull.» Imam Abō Ḥanīfah ؓ på den andre siden ble så imponert av imam Mālik's ؓ kunnskap om *ḥadīth* at han sendte sin erkeelev Abō Yōsof til ham for å lære av ham.

Det sies at første gang imam Abō Ḥanīfah ؓ og imam Mālik ؓ møtte hverandre, spurte imam Mālik ؓ: «Hvor kommer du fra?» Og imam Abō Ḥanīfah ؓ svarte: «Kufa». Imam Mālik ؓ sa spøkende: «Folk fra Kufa er ikke trofaste!»¹ Imam Abō Ḥanīfah ؓ svarte med å si: «Det fantes også hyklere i Medina!» Dette svaret fikk imam Mālik ؓ til å spørre: «Du er vel ikke Abō Ḥanīfah?»

Imam Abō Ḥanīfah ؓ traff også andre skriftlærde, som Zayd ibn 'Alī ibn Zayn-il-'Ābidīn og Ja'far aṣ-Ṣādiq ؓ, som han både lærte *ḥadīth* og *fiqh* av.

FAREN TIL LÆREN OM *FIQH*

Hovedmoskeen i Delhi, India. I India følger majoriteten imam Abō Ḥanīfah's ؓ lovskole. Moskeen ble bygget av stormogul Shah Jahan i 1656 e.Kr. Foto: Dennis Jarvis, 2007. ©Dennis Jarvis

¹ Han siktet til Kufa-folket, som forrådte vår mester al-Ḥosayn ibn 'Alī ؓ.

Ingen hadde før imam Abō Ḥanīfahs tid satt sammen tekster som handlet om *fiqh*. Før det hadde man ikke sett behov for det, men på denne tiden var det nødvendig, da antall muslimer hadde økt, og ikke alle var kapable til å gå direkte til kildene for å forstå. I tillegg til det ble det lagt mye vekt på memorering av Koranen og *ḥadīth*, derfor var også *fiqh* nødvendig for både folk generelt og dommere. I tillegg til dette hadde sekulære fag også begynt å få stor betydning blant muslimer, og imam Abō Ḥanīfah anså det som avgjørende å skrive *fiqh*-bøker basert på kategorier. Hvis ikke dette viktige faget ble utviklet, ville det være fare for forståelse av den islamske loven. Denne beretningen forklarer hvorfor: Profeten Moḥammad sa: «Sannelig, Gud tar ikke kunnskapen fra folk ved å bare ta den vekk, derimot tar Han kunnskapen ved å la de skriftlærde dø slik at det ikke finnes en eneste skriftlærd igjen. Da velger folk uvitende personer som deres ledere. Når de uvitende blir spurt, utsteder de *fatwá*-er uten kunnskap. Slik er de selv villfarende og forviller også andre.»¹

Imam Abō Ḥanīfahs mål var å gjøre kunnskap tilgjengelig for de som ønsket å fordype seg i islamsk kunnskap. Han begynte å diktere bøker slik at elevene kunne skrive dem ned. Den kategorien han begynte med, var renhet. Der skulle det bli forklart hva slags vann man kunne bruke for å utføre *wodō*ⁱⁱ og *ghosl*ⁱⁱⁱ og renselsenes krav og det å utføre den rituelle renselsen med ren jord (*tayammom* – تيمم). Etter å ha klargjort den første kategoriens regler og krav, gikk han videre til å forklare om tidebønnen, velferdsskatten (*zakāh* – زكاة), fastene (*ṣiyām* – صيام) og pilegrimsferden (*ḥajj* – حج). Etter at disse kategoriene var blitt skrevet ned, gikk han videre til transaksjoner og straff ifølge loven, og til slutt tok han for seg arveregler. Denne nedtegningen av lover og regler ble ikke ansett som fullført ved ett forsøk. Elevene skrev og viste det til imam Abō Ḥanīfah, så diskuterte de saken og ble enige om å beholde eller slette det de skrev. Erkeeleven Abō Yōsof spilte en viktig rolle i å lage disse bøkene.

Imam Abō Ḥanīfah fikk æren av å møte flere følgesvenner av profeten Moḥammad og flere av elevene til følgesvennene. Han var veldig varsom med å bruke *ḥadīth*-er når han skulle knytte dem til

¹ *Ṣaḥīḥ al-Bokhārī*, 1:31#100.

ⁱⁱ *Wodō* (وضوء) er den islamske rituelle renselsen man utfører før man forretter tidebønnen og andre tilbedelser.

ⁱⁱⁱ *Ghosl* (غسل) er det rituelle badet.

en lov eller et krav. Det var viktig for ham at han gransket beretningen før han benyttet den. Det var mange store skriftlærde som lærte faget *ḥadīth* av ham. En *ḥadīth*-samling ble samlet etter det han gjenga etter sine læremestere. Det var en *ḥadīth*-samling av *ḥadīth*-formen *mosnad* (مسند). Det vil si en samling som er satt opp i alfabetisk rekkefølge med hensyn til følgesvennene som har berettet beretningene i samlingen, og beretningene innebærer en uavbrutt beretterkjede som når følgesvennene. Samlingen etter ham er kjent som *Mosnad Abī Ḥanīfah*.

VISDOMMEN

Visdommen hans var enestående. Han møtte på mange vanskelige spørsmål og saker, men svaret hans var alltid tilfredsstillende for den som spurte. Imam Abō Ḥanīfah ؒ nøt stor respekt i samfunnet og i det islamske riket der man hadde hørt om ham. Moḥammad ibn Moqātil fortalte at en mann kom til imam Abō Ḥanīfah ؒ for å sette hans visdom på prøve:

Mannen: «Abō Ḥanīfah!»

Imam Abō Ḥanīfah ؒ: «Jeg er her for deg, bror!»

Mannen: «Abō Ḥanīfah, hva sier du om en person som ikke håper på paradiset, ikke frykter helvete eller Gud, spiser det selvdøde, forretter bønn uten å bøye seg eller knele med ansiktet ned, vitner om det han ikke har sett, hater sannheten, elsker ufred (prøvelse), rømmer fra nåden og bekrefter det jødene og kristne sier?»

Imam Abō Ḥanīfah ؒ: «Du spør meg om disse sakene, men har du noe kunnskap om dette?»

Mannen: «Nei, jeg har ikke kunnskap om det!»

Imam Abō Ḥanīfah ؒ spurte elevene sine: «Hva mener dere om en slik mann?»

Elevene: «En ond mann, det denne mannen sa, er nok til å beskrive vedkommende!»

Imam Abō Ḥanīfah ؒ smilte og sa til dem: «En slik mann er i sannhet av Guds venner med Guds vilje.»

Imam Abō Ḥanīfah ؒ sa til mannen: «Hvis jeg opplyser deg om at du er av Guds venner, vil du stanse din tunge fra å såre andre?»

Mannen: «Ja, jeg vil stanse min tunge fra å såre andre!»

Imam Abō Ḥanīfah : «Når det gjelder det du sier om at han ikke håper på paradiset og ikke frykter helvete, det er for at han heller håper på paradiset Herre og frykter helvetes Herre.

Du sa: 'Han frykter ikke Gud!' Han frykter ikke Gud for at Herren skal gjøre ham urett med hensyn til Herrens rettferd og allmakt, for Gud sier: 'Din Herre er ikke ondskapsfull mot tjenerne!'ⁱ

Du sa: 'Han spiser det selvdøde!' Det betyr at han spiser fisk.

Du sa: 'Han forretter bønn uten å bøye seg eller knele med ansiktet ned!' Det er for at han enten sender velsignelser over profeten eller forretter begravelsesbønn.

Du sa: 'Han vitner om det han ikke ser!' Det er at han vitner (bevitner) om at ingen er tilbedelsesverdig unntatt Gud, og at Moḥammad er Hans tjener og sendebud.

Du sa: 'Han hater sannheten!' Det betyr at han hater døden, for den er sann, og han elsker å være levende slik at han kan adlyde Gud den Høyeste. Gud sier: 'Dødens besvimelse kommer med den uunngåelige sannheten.'ⁱⁱ

Du sa: 'Han elsker ufred (prøvelse)!' Det vil si at han elsker velstand og barn, for Gud sier: 'Sannelig, velstand og barn er en prøve.'ⁱⁱⁱ

Du sa: 'Han rømmer fra nåden!' Det vil si at han flykter fra regn (det er ansett som Guds nåde).

Du sa: 'Han bekrefter det jødene og kristne sier!' Det vil si at han bekrefter det Gud sier: 'Jødene sier at de kristne følger ikke den rette troen, og de kristne sier at jødene følger ikke den rette troen [...]'^{iv}»

Mannen reiste seg i respekt og kysset hodet til imam Abō Ḥanīfah og sa: «Jeg bevitner at du taler sant!»

ⁱ Koranen 41:46.

ⁱⁱ Koranen 50:19.

ⁱⁱⁱ Koranen 64:15.

^{iv} Koranen 2:113.

GUD EKSISTERER

Inne i Gazi Husrev-Bey-moskeen i Sarajevo, Bosnia-Hercegovina.
Foto: Erin Johnson, 2015. ©Erin Johnson

På denne tiden var det en gruppe som ikke trodde på Gud. Imam Abō Ḥanīfah ﷺ samlet dem en dag.

Imam Abō Ḥanīfah ﷺ: «Jeg ser en båt full av menn og kvinner og gods. Den seiler på havet i voldsomme bølger og kraftig vind. Men den seiler videre med stø kurs uten at den har en båtfører som styrer, og heller ikke styrer noen av passasjerene den med visdom.»

En fra den gruppen: «Er det logisk sett mulig?»

En annen: «Denne saken kan ikke godtas av en som eier vett!»

En tredje: «Hvordan kan du si at en båt kan holde stø kurs på havet mellom bølger og vind uten en båtfører eller noen andre som styrer den?!»

Imam Abō Ḥanīfah ﷺ: «Hellig er Gud! Hvis det ikke er logisk at båten kan holde stø kurs uten en båtfører eller noen andre som styrer den, hvordan er det da mulig for dette universet å fortsette å eksistere til tross for alle dets forandringer, vekslinger, alt som skjer i det, dets vidstrakte omfang og ulike ytterste steder uten at det skulle ha en skaper eller vokter? Gud er universets skaper og alt som er i det. Han er den Allmektige som er allvitende og

allseende om alle som eksisterer i universet. Han er den Høyeste, den Allevnende. 'Ikke noe er lik Ham, og Han er den Allhørende, den Allseende.'¹»

KJÆRLIGHET TIL MOREN

Imam Abō Ḥanīfah elsket moren veldig høyt. Han viste henne respekt og var lydige, for han visste at å vise henne lydighet er å vise Gud lydighet.

En gang sverget moren hans på å gjøre noe. Hun ba ham å utstede en *fatwá* vedrørende det hun hadde sverget på å gjøre. Det hun ville vite, var om det hun hadde sverget på å gjøre, var bindende eller ikke, og hvis hun ville løskjøpe seg fra det, kunne hun gi penger for Guds sak og være fri for ansvar. Men hun ble ikke fornøyd med det imam Abō Ḥanīfah sa om saken hennes. Hun ba ham ta henne med til en annen skriftlærd som skulle få lov til å si sin sakkyndige mening. Da den andre skriftlærde så moren til imam Abō Ḥanīfah og hørte at hun var uenig med ham, sa han: «Du vil at jeg skal utstede en *fatwá*, enda Kufas største *fiqh*-ekspert og skriftlærd er med deg?!» Det fikk moren til å forstå at det sønnen hadde sagt, var riktig.

Imam Abō Ḥanīfah tok med moren hver eneste aften for å forrette *tarāwīh*-bønnen hos en skriftlærd som het 'Omar ibn Zarr. Det var en tre miles reise for imam Abō Ḥanīfah å foreta. Der forrettet de både bønnen og hørte på det den skriftlærde lærte bort.

Det sies at da han ble straffet i fengselet og moren hans gråt, følte han seg tynget av det. Han sa: «Ved Gud, piskeslag smerter meg ikke like mye som min mors tårer.»

FYLLIKEN OG IMAMEN

Naboen til imam Abō Ḥanīfah var en fyllik. Når han var full, sang han diktvers så høyt han kunne, og det var som regel midt på natten han gjorde dette. Det plaget folk veldig, for de fikk ikke sove i fred. Han sang som regel:

---

¹ Koranen 42:11.

Dere har oversett meg, og for en ung mann dere har oversett!
Jeg som hadde gagnet dere på ulykkens tid og da dere hadde vært omringet av fienden!

Med andre ord mente han at de hadde en ung, begavet mann blant seg, men de hadde ikke tatt vare på ham og forstått hva han virkelig var. Han var den helten som kunne ha reddet dem den dagen da fienden ville omringe dem.

Disse ordene gjentok han hver natt. Imam Abō Ḥanīfah ؑ hørte ham så mange ganger at han husket ordene utenat. Men en dag kom noen vakter og tok ham mens han var full. De fengslet ham. Imam Abō Ḥanīfah ؑ hørte ikke naboens stemme. Han spurte folk om hva som hadde hendt med naboen, og hvorfor han ikke kunne høre ham om natten. Han fikk høre at naboen hadde blitt fengslet av noen vakter natten før. Imam Abō Ḥanīfah ؑ sa til de andre: «Kom igjen, vi må gå og befri vår nabo!»

Da de kom fram til emiren og han fikk øye på imamen, reiste han seg og tok imam Abō Ḥanīfah ؑ i hånden og satte ham ved siden av seg.

Emiren: «Hva har fått deg til å komme hit, imam?»

Imam Abō Ḥanīfah ؑ: «Jeg har kommet for en nabo av meg som ble fengslet i går natt av vaktene. Jeg ber deg om å sette ham fri, og jeg skal betale boten som naboen er pålagt.»

Emiren: «Jeg setter ham fri! Men hvorfor sendte du ikke bare et bud til meg, så jeg kunne ha satt ham fri for deg?»

Imam Abō Ḥanīfah ؑ takket emiren og gikk bort til naboen og tok ham i hånden og spurte: «Overså vi deg, unge mann?» Naboen svarte: «Nei, min herre og velynder. Fra og med i dag skal ikke du se meg gjøre noe som plager deg.» Imam Abō Ḥanīfah ؑ tok fram 10 gullmynter og ga dem til naboen og sa: «Bruk disse til å gjøre opp det du tapte mens du satt fengslet. Når du enn trenger noe, så gi beskjed og vi skal – all lovprisning er for Gud – hjelpe deg.» Naboen reiste seg og kysset imam Abō Ḥanīfahs ؑ hode. Da han gikk hjem, takket være imam Abō Ḥanīfahs ؑ hjelp, sluttet han å drikke alkohol. Han angret sine synder og vendte om til Gud.

Alkohol er forbudt i islam. Foto: Greg Pye, 2009. ©Greg Pye

GODHET MOT ELEVENE

Elevene fikk en spesiell kjærighet av læremesteren imam Abō Ḥanīfah ﷺ. Han var ikke bare deres lærer, men også deres far og venn. Hvis det var noe de trengte hjelp med, kunne de alltid regne med imam Abō Ḥanīfah ﷺ. Han hadde til og med satt av en dag for dem, der de koste seg alle sammen. Hver fredag samlet han elevene og lagde mat til dem. Han gjorde alt for at de skulle ville og ønske å søke den hellige kunnskapen. Hvis elevene trengte ham, stilte han opp for dem. Han besøkte dem ellers også og i hvert fall hvis noen av dem var syke. Noen av elevene var også fattige, og imam Abō Ḥanīfah ﷺ visste om det, han hjalp dem økonomisk slik at det ikke skulle bli en hindring for dem i å søke kunnskap om Gud og profeten Moḥammad ﷺ. Hver gang imam Abō Ḥanīfah ﷺ fikk en gave fra noen, ble den delt med elevene.

En gang fikk imam Abō Ḥanīfah ﷺ 1000 sko i gaver, alle ble delt ut blant elevene. Han sparte ikke noen til seg selv eller familien. To dager etter gikk han til markedet for å kjøpe sko til sønnen. Folk spurte: «Hvorfor gir du ikke ham et par av alle de skoene som du fikk?» Han svarte: «Min måte er å dele ut gaven blant mine brødre, for når en mann får en gave, har de som sitter med ham, en del i den gaven. Mine brødre

(elever) sitter med meg, og jeg ønsker ikke at jeg skal få særbehandling, jeg ønsker heller at de skal ha en del i mine gaver.»

Det ble gjengitt at en av elevene hans mistet alt han eide. Han hadde ikke noe som han kunne spise eller selge for å kjøpe mat. Han gikk rundt i byen for å spørre om lån, men ingen ville låne ham noe, for de visste hvordan han hadde det.

Imam Abō Ḥanīfah ؑ fikk vite om det. Under undervisningen holdt han et godt øye med den ulykkelige. Da undervisningen var ferdig, gikk den ulykkelige eleven hjem igjen. Han var trist og hadde ikke noe å tilby barna sine. Barna prøvde å sove, men klarte det ikke, for de var sultne. Midt på natten banket det på døren. Eleven spurte: «Hvem er det?» Den som banket på, svarte: «Jeg har betrodd deg noe ved døren, det er en gave til deg og de som er i huset.» Da han åpnet døren, så han ingen utenfor døren, for den som banket på, skyndte seg bort derfra. Ved døren fant han en sekk, i den var det 5000 sølvmynter og et ark der det stod: «Det var Abō Ḥanīfah som kom med disse pengene til deg, de har blitt tjent på lovlig vis, ta deg av saken din ved dem.»

EN ÆRLIG HANDELSMANN

Det er ikke alltid lett for en kjøper eller selger å være ærlig. Imam Abō Ḥanīfah ؑ hadde delt opp dagen slik at han lett kunne undervise og samtidig drive byttehandel. Samarbeidspartneren hans var Ḥafṣ ibn ‘Abd-ir-Raḥmān. Ḥafṣ tok seg av de fleste transaksjonene, men imam Abō Ḥanīfah ؑ observerte og kontrollerte det som ble solgt og kjøpt. For imam Abō Ḥanīfah ؑ var veldig opptatt av det som ble tjent lovlig og ulovlig. Det sies at en gang var det en tyv som hadde stjålet en sekk med ris, men han ble oppdaget, og folk løp etter ham. Idet han forsøkte å komme seg unna, mistet han risen i en av byens elver. Imam Abō Ḥanīfah ؑ var så gudfryktig at han sluttet å spise fisk fra den elven slik at han ikke skulle få i seg fisk som hadde spist den stjalne risen.

En dag kom en kvinne til imam Abō Ḥanīfah ؑ for å selge ham en silkekjortel:

Damen: «Hvor mye kjøper du denne kjortelen for?»

Imam Abō Ḥanīfah : «Hva koster den?»

Damen: «100 sølvmynter!»

Imam Abō Ḥanīfah : «Men denne kjortelen er jo verdt mer enn 100 sølvmynter!»

Damen la på 100 sølvmynter.

Imam Abō Ḥanīfah : «Den er verdt mer enn det også!»

Damen fortsatte å legge på til prisen ble 400 sølvmynter.

Imam Abō Ḥanīfah : «Den er fortsatt verdt mer enn det!»

Damen: «Gjør du narr av meg?»

Imam Abō Ḥanīfah : «Hent en handelsmann som er egnet til å si deg den rette prisen, for jeg ønsker ikke å være ond mot deg (lure deg).»

Damen hentet en handelsmann.

Imam Abō Ḥanīfah : «Si hva du mener om prisen på denne kjortelen slik at damen får gjort en rettferdig handel.»

Handelsmannen: «Den er verdt 500 sølvmynter.»

Først da var imam Abō Ḥanīfah fornøyd og kjøpte kjortelen av damen.

En annen gang kom det en dame til ham.

Damen: «Jeg er svak, ikke legg på fortjeneste i denne handelen. Selg meg den kjortelen for den prisen du selv kjøpte den for!»

Imam Abō Ḥanīfah : «Ta den for 4 sølvmynter.»

Damen: «Hva er det du sier? Prøver du å gjøre narr av meg, enda jeg er en gammel dame?»

Imam Abō Ḥanīfah : «Kjære mor, ved Gud, jeg prøver ikke å gjøre narr av deg. Du sa jo selv at jeg skal selge deg kjortelen for den prisen jeg kjøpte den for, uten å legge til fortjeneste. Jeg gjør det du ber meg om. Jeg kjøpte to kjortler og solgte den ene av dem for fire sølvmynter, derfor er summen for den kjortelen som er igjen, fire sølvmynter.»

Damen ble fornøyd og ga ham pengene samtidig som hun ba veldig mye for ham.

Imam Abō Ḥanīfah ؑ samarbeidspartner Ḥafṣ solgte en dag et plagg. Han opplyste Ḥafṣ om at det var noe galt med plagget, derfor måtte han opplyse kjøperen om det. Ḥafṣ solgte plagget, men glemte å opplyse om at det var noe galt med det. Da imam Abō Ḥanīfah ؑ kom tilbake, så han at plagget ikke var der. Han spurte Ḥafṣ om hvor det var. Ḥafṣ fortalte at han hadde solgt det, men da han ble spurt om kjøperen fikk vite om at det var noe galt med det, sa han at han hadde glemt det. Imam Abō Ḥanīfah ؑ tok pengene som de hadde fått for plagget og ga det som almisse for Guds sak, for han ville ikke tjene penger som Gud ikke var tilfreds med.

DEN GODE MORALENS IMAM

Denne imamen var ikke bare en kilde av kunnskap, men også av god moral. Al-Jauharī fortalte at han en dag satt hos kalifen Hārōn ar-Rashīd, og da kom imam Abō Ḥanīfahs ؑ erkeelev Abō Yōsof inn til kalifen. Kalifen Hārōn ar-Rashīd sa: «Abō Yōsof, beskriv for meg Abō Ḥanīfahs gode moral!» Imam Abō Yōsof svarte:

Sannelig, Gud sier: «Mennesket kan ikke si et eneste ord uten at en overvåkende engel er klar til å notere det.»¹ Dette omfatter enhver som kan tale, men det jeg vet om Abō Ḥanīfah, er at han har holdt unna seg alt det Gud forbyr, og det har brakt ham til sterk gudfryktighet. Abō Ḥanīfah sa ikke noe om Guds religion (islam) hvis han ikke hadde kunnskap om det. Han

- elsket å adlyde Gud og hatet å være Herren ulydig
- stod folk nær vedrørende deres handlinger
- var som regel stille og funderte alltid på ting
- hadde omfattende kunnskaper
- pratet ikke mye eller løst

Hvis han ble spurt om en sak og han hadde kunnskap om den saken, snakket han om den og svarte på det han ble spurt om.

---

¹ Koranen 50:18.

Men hvis det var slik at han ikke hadde kunnskap om saken, trakk han seg fra å svare. Sjenerøst delte han ut kunnskap og penger (almisser). Han var ikke avhengig av verden og ikke engang det minste tilbøyelig til grådighet. Abō Ḥanīfah holdt seg langt unna det å baktale andre. Hvis han sa noe om noen, sa han bare gode ting.

Kalif Hārōn ar-Rashīd sa: «Dette er i sannhet de rettskafnes moral.»

Ibn ‘Imrān al-Mauṣilī sa: «Abō Ḥanīfah hadde 10 kvaliteter, hvis en annen person hadde én av dem, ville vedkommende ha vært lederen og mesteren til sitt folk. De 10 kvalitetene er: gudfryktighet, sannferdighet, *fiqh* (religionsforståelse), vennlighet mot folk, sant mot, det å være påpasselig med å gjøre det som nytter andre, evnen til å være stille (en som lytter mer enn en prater), ord som alltid traff målet, og det å hjelpe den sorgfulle om det var en fiende eller venn.»

DE SKRIFTLÆRDE PRISER IMAMEN

Denne imamen ble lovprist av de skriftlærde på hans tid. Imam ash-Shāfi‘ī fortalte at det ble spurt av imam Mālik : «Har du sett imam Abō Ḥanīfah?» Han svarte: «Ja, hellig er Gud, jeg har aldri sett noen lik ham. Ved Gud, hvis Abō Ḥanīfah sa denne søylen er av gull, ville han ha kommet med et argument avledet fra Koranen og profetens tradisjon som ville ha bevist at det han sa er sant.»

Imam ash-Shāfi‘ī sa:

«Den som ønsker å bli ekspert i *fiqh*, er avhengig av imam Abō Ḥanīfah . Abō Ḥanīfah var av de som fikk *fiqh* av Gud.»

«Den som ikke ser i bøkene til imam Abō Ḥanīfah, kan ikke bli ekspert i islamsk kunnskap og heller ikke oppnå forståelse av den.»

Imam Aḥmad ibn Ḥanbal sa: «Hellig er Gud! Abō Ḥanīfah holder en status som ingen andre kan nå når det gjelder kunnskap, gudfryktighet, askese og det å foretrekke den hinsidige verden.»

Ibn Bishr sa: «Jeg kom til Sofyān ath-Thaurī. Han spurte: 'Hvor kom du fra?' Jeg svarte: 'Fra Abō Ḥanīfah.' Sofyān sa: 'Uten tvil, du har kommet fra den som har mest religionsforståelse av alle på jorden.'»

Ibn Bishr sa: «Jeg utførte pilegrimsferden sammen med Abō Ḥanīfah og Sofyān ath-Thaurī. Sofyān var den som hadde mest kunnskap om Guds sendebuds *ḥadīth*-er, han hadde høy status innenfor det. Hvor enn de stanset, samlet folk seg rundt dem. Sofyān ga Abō Ḥanīfah fortrinn framfor seg selv og gikk bak ham. Da han ble spurt om noe mens Abō Ḥanīfah var til stede, svarte ikke Sofyān og lot heller Abō Ḥanīfah svare.»

Ibn Jorajj sa: «Jeg fikk høre om an-No‘mān *faqīh*¹ fra Kufa at han var veldig gudfryktig, aktpågivende vedrørende religion og kunnskap, han foretrakk ikke de som søkte det dennesidige framfor de som søkte det hinsidige, jeg mener at han har en fantastisk status i kunnskap.» Ibn Jorajj elsket imam Abō Ḥanīfah og omtalte og priste ham ofte.

Yaḥyá ibn Ma‘īn sa: «Resitasjonen jeg mener er korrekt, er Ḥamzahs resitasjon, og religionsforståelsen (lovskolen) jeg mener er korrekt, er Abō Ḥanīfahs. Det er det jeg så kunnskapens folk føle. Det finnes bare fire *fiqh*-eksperter: Abō Ḥanīfah, Sofyān, Mālik og al-Auzā‘ī.» Det ble spurt: «Omtalte Sofyān Abō Ḥanīfah noen gang?» Yaḥyá ibn Ma‘īn svarte og fortalte det han hadde hørt: «Ja, Abō Ḥanīfah var pålitelig og sannferdig med hensyn til *ḥadīth* og *fiqh*, og han var troverdig vedrørende Guds religion (islam).»

Al-Foḍayl ibn ‘Iyād sa: «Abō Ḥanīfah var en *fiqh*-ekspert og kjent for det. Han var en rik mann som var kjent for å gi sjenerøst til de som kom til ham, standhaftig i å undervise natt og dag, en som tilbrakte natten i tilbedelse, var mest stille og funderte, men svarte når det kom en sak som handlet om det lovlige eller forbudte. Han beviste på vakkert vis at han var sann i alt det han var, ved å kjempe mot sultanens penger.»

Ja‘far ibn ar-Rabī‘ sa: «Jeg var hos Abō Ḥanīfah i fem år. Jeg har aldri sett noen være så lenge stille av gudsfrykt som Abō Ḥanīfah. Det var først når det kom et spørsmål om *fiqh*, at han brøt stillheten.»

---

¹ *Faqīh* (فقيه) kan beskrives som en ekspert i *fiqh*, religionsviter, rettslærd. Med andre ord er det en person som besitter dyp kunnskap om islam.

DET GYLNE TESTAMENTET

Imam Abō Ḥanīfah hadde en elev som het Yōsof ibn Khālid as-Simanī. Etter at Yōsof var ferdig med å studere hos imam Abō Ḥanīfah , bestemte han seg for å reise hjem til Basra.

Læremesteren Abō Ḥanīfah sa:

Jeg skal gi deg et råd som du kommer til å trenge i samfunnet blant folk generelt og i de forskjellige gradene av de skriftlærde, å disiplinere ditt eget indre (selvbeherskelse), å ha en samlende og rettlevende framgangsmåte, å undervise studenter og skriftlærde og undersøke og granske sakene som folk framsetter. Når du forlater dette stedet med kunnskapen, vil rådet være som et verktøy som du vil ordne opp for folk ved, du kommer til å forskjønne ting ved det og ikke vanære. Det er dette rådet som jeg utstyrer deg med, de skriftlærde kaller det «Det gylne testamentet». Det er at når du forverrer folks sak, vil de bli dine fiender selv om de skulle være din far eller mor. Når du forbedrer folks sak selv om de ikke skulle være dine slektninger, vil de bli som din mor og far. Det samme gjelder når du vil gå inn i Basra. De kommer til å ønske deg velkommen, besøke deg og kjenne til din rett. Derfor, gi enhver mann av dem den plassen han har i samfunnet, ære de adelige og ha stor aktelse for de skriftlærde, respekter de eldre og vise, vær vennlig mot de unge, hold deg nær folket generelt, vær med de rettskafne, fornedre ikke noen, røp ikke din hemmelighet for noen, stol ikke på noens vennskap før du har satt vedkommende på prøve, ta ikke imot gaver, du må tilpasse deg og ha standhaftighet og tålmod, god moral, du må være vidsynt, bruk nye klær (så ofte du kan) og mye parfyme, vær vennlig og vær ikke ute etter å irttesette hele tiden slik at det svekker det å være rettferdig.

Vær påpasselig med å forrette tidebønnen, del sjenerøst ut mat – for den smålige oppnår ikke framgang, besøk den som besøker deg, vær god mot den som er god mot deg, og selv mot den som er ond mot deg. Hold fast ved kunnskapen, pålegg det gode og gi slipp på alt som skader deg. Den som er syk av dine brødre, besøk dem! Den av dem som blir borte, undersøk

hvordan det går med dem. Den av dem som slutter å sitte hos deg, slutt ikke å sitte hos dem. Knytt bånd til den som gir opp deg. Vis ære til den som kommer til deg. Unnskyld den som er ond mot deg. Den som gleder seg over noe, gratuler vedkommende for det. Den som har et problem, hjelp ham med å bli kvitt det. Den som er rammet av en vanske, føl med vedkommende. Hvis noen ber deg om å gjøre noe for vedkommende, så gjør det. Hvis noen ber deg om hjelp, hjelp vedkommende. Hvis noen ber om din støtte, støtt dem. Vis kjærlighet til folk så mye som du klarer. Spre fredshilsenen. Hvis du møter folk i en samling eller om de samler seg hos deg i moskeen og saker blir diskutert, der de andre har forskjellige meninger enn deg, vær ikke rask med å være uenig. Hvis du blir spurt om saken, opplys folk om det du vet om vedrørende det, og så kan du si at det finnes også en annen mening om saken, og det er slik og slik, og beviset er dette. Hvis de hører på deg, da har de forstått din kunnskaps grad og omfang. Behandle folk som du behandler deg selv. Ønsk for dem det du ønsker for deg selv. Søk hjelp mot ditt indre ego ved å bevare rådets ord overfor folket. Hold et godt øye med hvordan folk har det. Legg ikke byrder på folk som de ikke legger på deg. Ha alltid god intensjon vedrørende dem. Vær ærlig! Ikke vær hovmodig! Ta deg i akt mot svik, hvis de er svikefulle mot deg, så hold deg til å være trofast. Hold fast til gudfryktighet, måtte Gud være med deg!

OVERDOMMER

Kalif Abō Ja‘far al-Mansūr ønsket at det skulle være orden og ro i landet, men også at det skulle være rettferdighet slik at folket hadde det godt.

Kalifen: «Vi trenger en overdommer som kan opprettholde rettferd i landet vårt. En slik overdommer som ikke bryr seg om å bli kritisert når det kommer til sannheten. Han må være den som kjenner mest til det som er i Guds skrift (Koranen) og Guds sendebuds tradisjon (*sonnah* – سنة)¹ blant folket. Hvem kan du

---

¹ Profeten Moḥammads ﷺ tradisjon, praksis, måte.

utpeke for meg, vesir¹?)»

Vesiren: «Jeg vet at den som passer best til denne stillingen av lovekspertene, er Abō Ḥanīfah an-No‘mān. Hvor glad han ville ha gjort oss hvis han går med på å være overdommer.»

Kalifen: «Kan det være noen som kan få ham til å avslå hvis vi spør ham?»

Vesiren: «Jeg vet at han ikke følger noens ord, og han ønsker heller ikke å være overdommer, men send et bud til ham, kanskje rettleder Gud ham så han godtar.»

Kalifen sendte et bud til imam Abō Ḥanīfah , som fortalte at han var kommet til ham for å gi ham stillingen som overdommer i landet, men han sa til budet:

Jeg skal be *istikhārah*-bønnen^{II} for å be Gud om rettleiding. Hvis mitt hjerte er åpent for saken, kommer jeg til å godta, men hvis ikke hjertet er åpent for det, finnes det mange lovekspertes som de troendes leder (kalifen) kan velge blant.

Tiden gikk, og imam Abō Ḥanīfah kom ikke til kalifen. Kalifen sendte et bud på nytt og befalte at imam Abō Ḥanīfah skulle komme. Da kom imam Abō Ḥanīfah til ham, men han var bestemt på at han ikke ville ha den stillingen. Grunnen til det var at han var klar over at en slik stilling ikke er lett, og at ofte må en dommer gå imot det som har blitt befalt av Gud. Det var ingen hemmelighet at kalifene kunne be dommerne om å gå imot Guds lov, og en gudfryktig tjener kan ikke la en kalifs eller konges vilje komme foran Herren Guds. Kalifen hadde spurt ham, men imam Abō Ḥanīfahs hjerte var ikke åpent for stillingen. I kalifens sal nektet imam Abō Ḥanīfah , men kalifen krevde av ham at han skulle godta og være overdommeren.

Imam Abō Ḥanīfah : «De troendes leder, jeg er ikke egnet til

---

^I Kalifens rådgiver.

^{II} *Istikhārah*-bønnen (صلاة الاستخارة) er en bønn som man forretter for å søke Guds veiledning i en sak. Hvis den som ber den, føler at hjertet er åpent for saken, handler han ifølge det, men hvis ikke, holder han seg unna den saken. Profeten Moḥammad lærte følgesvennene denne metoden.

å være overdommer!»

Kalifen: «Du lyver!»

Imam Abō Ḥanīfah ؒ: «Det kan i hvert fall ikke gå nå, for du har dømt meg som løgner, de troendes leder, og en løgner er ikke egnet til å være overdommer. Derfor, gi ikke ansvaret for å føre flokken din til den som ikke er egnet til denne viktige stillingen. Frykt Gud, de troendes leder, overrekk ikke det som er betrodd deg, til noen andre enn den som frykter Gud. Jeg er ikke pålitelig når det gjelder glede, hvordan skal jeg være pålitelig når det gjelder sinne.»

Kalifen ble forbannet og kunne ikke tro at imam Abō Ḥanīfah ؒ avslo det han tilbød ham. Det var da kalifen befalte at imam Abō Ḥanīfah ؒ skulle bli pisket 100 ganger og kastet i fengsel. En som stod kalifen nær, sa til ham: «De troendes leder, han er loveksperten blant Iraks folk og hele Østen. Du har blottet 100 sverd mot deg selv!» Det fikk kalifen til å tenke, for han ville ikke være upopulær blant folket. Han befalte at imam Abō Ḥanīfah ؒ skulle få 30 000 sølvmynter som kompensasjon og bli løslatt fra fengselet. Men da pengene ble satt foran imam Abō Ḥanīfah ؒ, nektet han å ta imot. Kalifen kunne ikke forstå at han kunne være så respektløs mot ham. Han befalte på nytt at han skulle bli fengslet, men da foreslo en av vesirene at de skulle heller gi ham husarrest. Det skulle ikke være lov å besøke imam Abō Ḥanīfah ؒ.

DØDSFALLET

Imam Abō Ḥanīfah ؒ forble fanget i et hus. En person som var vant til å undervise, og det var hans store lidenskap, fikk ikke lenger undervise. Det var en stor påkjenning for ham. Etter noen dager ble imam Abō Ḥanīfah ؒ syk. Han var omtrent 70 år da han døde. Nyheten spredde seg i byen, og da kalif Abō Ja‘far al-Manṣūr fikk høre det, sa han: «Hvem skal unnskyldte meg for dette i livet og etter døden?»

En av Kufas skriftlærde sa: «Kunnskapens lys har sloknet i Kufa, sannelig, de vil ikke se lignende lys noen gang!»

En annen skriftlærd sa: «Iraks *mofī* (مفتي)¹ og lovekspert har gått bort.»

---

¹ *Mofī* er en islamsk rettslærd som avgir uttalelser i islamske saker. Det skrives «muf-ti» på norsk etter engelsk transkribering.

Fem av elevene til imam Abō Ḥanīfah fikk æren av å bære liket. De utførte det rituelle badet på hans kropp. Det var dommer al-Ḥasan ibn ‘Imārah som vasket kroppen, og den skriftlærde al-Harrāwī var den som helte vann. Etter at det rituelle badet var ferdig utført, sa dommer al-Ḥasan ibn ‘Imārah: «Måtte Gud vise deg nåde, du har ikke brutt din faste på 30 år. Du har ikke hvilt din høyre side (ligget for å sove) på 40 år. Du var mest ekspert i loven, den som tilba Gud mest, den mest asketiske og den som besatt flest gode kvaliteter av oss. Du blir begravd som en person som gjorde det som var godt og fulgte profetens tradisjon. Det blir vanskelig å fylle dine sko etter deg.»

Bagdads folk samlet seg i hopetall for å forrette den største imamens begravellesbønn. Det sies at det var så mange folk der at det var som om noen hadde kalt på dem. Det skal ha vært mer enn 50 000 personer der. Begravellesbønnen hans ble forrettet seks ganger. Den siste begravellesbønnen ble ledet av sønnen Ḥammād. Det var imam Abō Ḥanīfahs eneste sønn. Begravellesbønnene tok så lang tid at de ikke fikk begravd ham før ettermiddagstid. De som forstod hva de hadde mistet den dagen, gråt og hulket sårt. Han ble begravd i Khayzaran-gravlunden. Imam Abō Ḥanīfahs mausoleum er i Bagdad.

Imam Abō Ḥanīfahs mausoleum, Bagdad, Irak. ©Maruziyan 2006

MEDINAS IMAM (711–795 E.KR.)

Den andre imamen som anses å ha en lovskole (*mazhab* – مذهب) som ble fulgt, og som har overlevd til vår tid, er imam Mālik ﷺ.

Lovskolen hans er kjent som *al-Mazhab al-Mālikī* (*Mālikī-lovskolen* – المذهب المالكي), og følgere av *Mālikī-lovskolen* betegnes som *mālikīyyah* (مالكية). *Mālikī-lovskolen* er hovedsakelig fulgt av muslimer i følgende land: De forente arabiske emirater (nordvest i Abu Dhabi), Kuwait, Egypt (i sør), Sudan, Eritrea, Etiopia (i nordvest), Chad, Libya, Nigeria, Niger, Algerie, Tunisia, Kamerun (i nord), Mali, Ghana, Marokko, Senegal, Gambia, Guinea, Togo og Mauritania, i tillegg til i Portugal og Spania da muslimene regjerte der.

Det er noen av de ovennevnte landene som har følgere av andre lovskoler også, men den dominerende lovskolen i Afrika er *Mālikī-lovskolen*.

Denne lovskolen utvandret opprinnelig fra profeten Moḥammads ﷺ by, Medina. Det kom elever fra alle kanter av den muslimske verden for å lære om profetens ﷺ tradisjon i Medina, der imam Mālik ﷺ underviste. Etter at de var ferdig med studiene i Medina, reiste de tilbake til sine land og var selv læremestere. Vi ser et mønster i hvordan *Mālikī-lovskolen* utvandret fra Medina og spredde seg særlig i Afrika. Det sies at omtrent 100 store skriftlærde fra Medina studerte hos ham. Imam Mālik ﷺ var kjent som Medinas skriftlærd ('*ālim al-Madīnah* – عالم المدينة) og imamen av utvandringens by (*imām dār al-hijrah* – إمام دار الهجرة).

Det skal ha reist muslimer fra Afrika til Amerika før Christoffer Columbus (1451–1506 e.Kr.), og da slavehandelen var på sitt verste og mange slaver ble fraktet fra Afrika til Amerika, var det også mange muslimer blant disse slavene. *Mālikī-lovskolen* utvandret sammen med disse muslimene til Amerika, slik som en skriftlærd ved navn 'Omar ibn Sa'īd (1770–1864 e.Kr.), fra dagens Senegal, ble bortført fra Afrika og solgt i Amerika. Han skrev om sitt liv på arabisk, og i den teksten finnes det vers fra Koranen. En annen skriftlærd, kjent som den første *Mālikī*-skriftlærd i Amerika, Bilālī Moḥammad (1770–1857 e.Kr.), skrev en håndbok på 13 sider som forklarte om regler med hensyn til renselse, tidebønn og lignende i islam. Han kom opprinnelig fra dagens

Guinea. Da Bilālī Moḥammad kom til Amerika, hadde han ikke med seg noe som helst, men den teksten han skrev, skrev han av det han hadde memorert. Det har vist seg i senere tid at den håndboken han skrev, i utgangspunktet var et utdrag av lovboken *ar-Risālah*, skrevet av Ibn Abī Zayd al-Qayrawānī (922–996 e.Kr.).

Håndboken skrevet av Bilālī Moḥammad (1770–1857 e.Kr.) er også kjent som *The Bilali Muhammad Document*. Dokumentet er bevart i Hargrett Rare Book & Manuscript Library, University of Georgia Libraries, USA. ©Craig Considine

Mālikī-lovskolen har også utvandret til Norge fra Afrika, det var på slutten av 1960-tallet. På den tiden var det mange marokkanere som kom til Norge som arbeidsinnvandrere. Og etter den tid har det kommet mange muslimer fra Gambia, Senegal, Algerie, Tunisia, Sudan, Etiopia og Eritrea. Noen kom til Norge ved å reise gjennom flere land og så til Norge som innvandrere, mens andre kom til Norge som flyktninger og asylsøkere. Denne lovskolen er også veldig utbredt i Europa, slik som i Spania, Portugal, Frankrike og Italia. Bakgrunnen for det er at disse landene koloniserte muslimske land i Afrika.

REISEN TIL MEDINA

Bestefaren til imam Mālik , som het Mālik ibn Abī ‘Āmir ibn ‘Omar, reiste fra Jemen til Medina. Imam Mālik var oppkalt etter sin bestefar. Faren til imam Mālik het Anas. Denne reisen skulle bringe en av historiens største imamer til Medina, som har millionvis av følgere. Det sies at bestefaren Mālik ibn Abī ‘Āmir fikk æren av å være med på å nedtegne korankopien på tiden til vår mester kalif ‘Othmān ibn ‘Affān . Kalifen samlet 12 menn som fikk i oppgave å nedtegne Koranens ord. De var:

1. Sa‘īd ibn al-‘Āṣ
2. Nāfi‘ ibn Zorayb
3. Zayd ibn Thābit
4. Obayy ibn Ka‘b
5. ‘Abdollaḥ ibn az-Zobayr
6. ‘Abd-or-Raḥmān ibn Hishām
7. Kathīr ibn Aflaḥ
8. Anas ibn Mālik
9. ‘Abdollaḥ ibn ‘Abbās
10. Mālik ibn Abī ‘Āmir
11. ‘Abdollaḥ ibn ‘Omar
12. ‘Abdollaḥ ibn ‘Amr ibn al-‘Āṣ

Da vår mester ‘Othmān ble martyr, var bestefaren til imam Mālik med på å bære hans lik og begrave ham. Familien til Mālik ibn Abī ‘Āmir bosatte seg i Medina og ble ansett som fra byen. De anså også Medina som deres hjemby. Tanken om å reise tilbake til Jemen slo dem ikke i det hele tatt. Mālik ibn Abī ‘Āmir fikk fire sønner: Oways, Nāfi‘, ar-Rabī‘ og Anas. Sistnevnte var faren til imam Mālik . Alle sønnene memorerte beretninger etter faren, og de gjenga dem. Bestefaren Mālik ibn Abī ‘Āmir var av de skriftlærde blant *tābi‘ōn* (تابعون)¹.

¹ Elevene og følgesvennene til profeten Moḥammads følgesvenner (*ṣaḥābah* – صحابة).

Faren til imam Mālik ؓ var handikappet. Han arbeidet som håndverker ved å lage pil og buer. Slik satte han mat på bordet for familien. Hans store ønske for sønnen (imam Mālik ؓ) var at han skulle gå i bestefarens fotspor og bli av de skriftlærde. Imam Mālik ؓs mor het al-‘Āliyah bint Shorayk ibn ‘Abd-ir-Raḥmān. Hun var også opprinnelig fra Jemen. Da de fikk sønnen, ga de ham navnet «Mālik» etter bestefaren. Moren til imam Mālik ؓ var en from og gudfryktig kvinne som var opptatt av at sønnen skulle få en god oppdragelse.

FØDSEL

Imam Mālik ؓ ble født i år 93 etter *hijrah* (711 e.Kr.). Han ble født utenfor byen Medina ved et sted kjent som ʒol-Marwah, som ligger et stykke unna Medina. Så flyttet familien til dalen al-‘Aqīq, som ligger i utkanten av Medina. Familien hans var en familie som stod på, og å se faren arbeide til tross for handikappet gjorde sterkt inntrykk på imam Mālik ؓ. Han var en vakker mann med lys hudfarge med rødt skjær. Da han var ung, hjalp han til med å selge silke hos en handelsmann. Selv om han arbeidet, hindret det ham ikke i å søke kunnskap. På den tiden var han elev hos loveksperten ‘Alqamah ibn Abī ‘Alqamah al-Madanī. Han hadde en liten skole, der han lærte elevene å memorere Koranen, og i tillegg til det underviste han i språket arabisk ved å lære dem grammatikk og poesi. Foreldrene hans underviste ham også om det de kunne om troen og religionen. En dag stilte faren imam Mālik ؓ og storebroren et spørsmål. Storebroren klarte å svare korrekt, mens imam Mālik ؓ svarte feil. Da sa faren at konsentrasjonen hans var blitt dårlig på grunn av at han var for opptatt med å leke med fugler. Det gjorde imam Mālik ؓ sint, og han bestemte seg for å vie sin tid til å studere.

LÆREMESTERNE

Moren til imam Mālik ؓ anmodet og oppmuntret ham til å studere *fiqh*. Hun sendte ham til studiesirklene til Rabī‘ah ibn Abī ‘Abd-ir-Raḥmān. Et viktig råd som hun ga sønnen, var: «Lær først av hans manerer før du lærer av hans kunnskap!» Imam Mālik ؓ var en ung gutt på denne tiden da han dro til studiesirklene til Rabī‘ah. Når

læremesteren Rabī‘ah så den unge eleven komme, sa han: «Den vise har kommet!» Studiesirkelene til Rabī‘ah inneholdt en hel gruppe elever som kom for å spesialisere seg i *fiqh*. Det fantes ikke noen som var mer kunnskapsrik eller sjenerøs enn Rabī‘ah på den tiden. Læremesterens læremetode og væremåte gjorde sterkt inntrykk på imam Mālik . Ofte sa han: «*Fiqhs* sødme har forsvunnet siden Rabī‘ah døde.»

Blant læremesterne til imam Mālik var også Nāfi‘, den befridde slaven til vår mester ‘Abdollah ibn ‘Omar . Når imam Mālik gjengir etter Nāfi‘, som gjengir etter vår mester ‘Abdollah ibn ‘Omar , kalles den beretterkjeden «den gylne beretterkjeden». Denne læremesteren er unik for imam Māliks del, for han satset alt han kunne for å memorere de beretningene læremesteren Nāfi‘ gjenga. Imam Mālik holdt et øye med læremesteren, når han kom og gikk, slik at han kunne spørre ham om det han lurte på. Læremester Nāfi‘ var veldig glad i imam Mālik og ga ham alltid en plass nær seg for å undervise ham. Imam Mālik forsøkte ofte å få alenetid med læreren for å lære flest mulig beretninger av ham. Det var derfor imam Mālik gjenga mange beretninger etter læremester Nāfi‘ i *ḥadīth*-samlingen *al-Mowaṭṭa’*. De hadde et sterkt bånd til hverandre til læremester Nāfi‘ døde i år 147 etter *hijrah* (764 e.Kr.).

En annen læremester som han hadde, het Ibn Hormoz ‘Abdollah ibn Zayd. Imam Mālik studerte ofte hos ham da han var ung, og fortsatte å gå til ham helt fram til han døde i år 148 etter *hijrah* (765 e.Kr.). En dag spurte læremester Ibn Hormoz slavinnen sin: «Hvem står utenfor døren?» Hun svarte: «Mālik.» Læremesteren sa: «Be ham komme inn, sannelig, han er den skriftlærde blant folket.»

Ibn Shihāb az-Zohrī var en av læremesterne til imam Mālik . Az-Zohrī holdt en stund til i Levanten, men vendte tilbake til Medina. Det var alltid folksomt utenfor hans dør, for folk visste hvilken utmerket skriftlærd han var. Imam Mālik fortalte selv: «Vi pleide å samle oss ved trappene utenfor døren hans.» Å lære beretninger etter ham var noe imam Mālik strebet etter. Han resiterte alltid de beretningene han hadde, og så sa han til læremester az-Zohrī: «Mer!» Læremester az-Zohrī tok da tavlen og ba ham fortsette utenat. Da imam Mālik var ferdig, sa læremester az-Zohrī: «Du er kunnskapens krukke!» Læremester az-Zohrī er en av de fremste *ḥadīth*-berettere

noen gang. I den velkjente *ḥadīth*-samlingen *al-Mowaṭṭa'* gjenga imam Mālik 132 beretninger etter læremester az-Zohrī.

En gang framsatte læremester az-Zohrī en sak for elevene. Rabī'ah svarte, mens imam Mālik ﷺ forble stille. Læremester az-Zohrī spurte: «Hvorfor svarer ikke du?» Imam Mālik ﷺ mente at læremesteren heller burde svare og lære elevene, men læremesteren insisterte på at imam Mālik ﷺ skulle svare. Da fortalte imam Mālik ﷺ om hvorfor han var uenig i svaret til Rabī'ah. Da sa læremester az-Zohrī: «Godta Māliks mening.»

Imam Māliks ﷺ minne var enestående. Han kunne memorere ting veldig fort. En dag lærte læremester az-Zohrī ham 40 beretninger. Imam Mālik ﷺ memorerte dem og resiterte dem utenat for læremesteren og mente at han gjorde feil et eller annet sted, men læremesteren var uenig.

Moḥammad ibn al-Monkadir var en annen læremester som imam Mālik ﷺ hadde. Denne mannen var den øverste loveksperten i Medina. Han var kjent for å være asketisk og en person som tilbrakte mye tid med å tilbe Gud. Læremester Ibn al-Monkadir sa: «Jeg fikk meg selv til å gå gjennom hardt strev i 40 år før jeg oppnådde å bli stø på den rette veien.» Imam Mālik ﷺ pleide ofte å tenke på læremester Ibn al-Monkadir når han hadde det tøft og vanskelig. Det inspirerte ham til å tåle og takle vanskelige tider.

En gang spurte elevene læremester Ibn al-Monkadir: «Hvilke religiøse handlinger er de beste?» Han svarte: «Å gi glede til en troende.» Elevene fortsatte: «Hvilke verdslige handlinger er de beste?» Han svarte: «Å være god mot ens brødre!»

Imam Mālik ﷺ gjenga mange beretninger etter læremester Ibn al-Monkadir i *ḥadīth*-samlingen *al-Mowaṭṭa'*.

Den store moskeen i Djenné, Mali, er bygd i soltørket leire. Moskeen ble opprinnelig bygget på 1200-tallet. Den nye strukturen er fra 1907. Foto: Martha de Jong-Lantink, 2008. ©Martha de Jong-Lantink

IMAM MĀLIK, EN LÆREMESTER

Etter å ha mottatt tillatelse til å undervise av 70 imamer i byen Medina ble imam Mālik en av imamene som underviste i profeten Moḥammads moské. Han var godt egnet til denne oppgaven med å undervise i både *fiqh* og *ḥadīth*. Elevene la ofte merke til at denne læremesteren ikke snakket unødig. Imam Mālik mente at når man snakket om noe, burde det være til nytte og at man skulle oppnå kunnskap ved det. Imam Mālik lærte også elevene: «En manns sak forbedrer seg ikke inntil han gir slipp på det som ikke angår ham, og heller engasjerer seg i det som angår ham. Hvis han er slik, vil Gud åpne hans hjerte.»

Fiqh og *ḥadīth* hadde høy status på den tiden, og de skriftlærde forstod den statusen. Hvis imam Mālik ble spurt om en sak som angikk *fiqh*, på gata av hvem som helst, sa han til vedkommende:

«*Fiqh* har høy status som hindrer svaret!» Med det ville han forklare at enkelte ting ikke angår alle, og at slike saker skal diskuteres av de skriftlærde på et slikt sted som er spesielt for disse diskusjonene.

En gang gikk en av elevene sammen med imam Mālik ؒ. Eleven spurte om en beretning, men det gjorde imam Mālik ؒ sint: «Jeg trodde du var en mann med større ære enn så at du skulle spørre meg om en beretning etter Guds sendebud ﷺ mens vi går.»

Imam Mālik ؒ vane var å sitte mellom vår mor ‘Ā’ishahs ؓ værelse der den hellige graven til profeten ﷺ er, og profetens ﷺ prekestol. Der satt han og resiterte *ḥadīth*-er som: «Det som er mellom huset mitt og prekestolen, er en hage av paradisetts hager.»¹ Alle tok hensyn til å respektere at de var i profetens ﷺ moské, derfor hevet de ikke stemmen under spørsmål og svar, og når imam Mālik ؒ svarte, var det ikke noen som spurte: «Hvor har du hørt/lest dette?» De studentene som var kapable, fikk lov til å resitere *ḥadīth* for ham. Det var ikke bare i moskeen han underviste, selv hjemmet hans var et sted for undervisning. Elever kunne samle seg der, og slavinnen hans spurte dem: «Læremesteren spør dere om dere ønsker å studere *ḥadīth* eller saker som angår *fiqh*.» Hvis elevene sa at det var *fiqh*, kom han ut og diskuterte de sakene og sa sin mening. Men hvis de sa *ḥadīth*, utførte han den rituelle renselsen (*wōḍo’* – وضوء), tok på seg parfyme, gredde skjegget, tok på seg nye klær og tok på seg turban. Så la han et langt sjal over turbanen og forrettet to bønneenheter. Etter å gjort det gikk han ut til elevene. Man kunne se på hans tilstand at han var i en annerledes ydmyk og gudfryktig tilstand. Han satt på et høyere sted enn elevene, og man kunne lukte aloe-parfyme i hele rommet. Så ble det alltid helt stille, og ingen så på hverandre mens imam Mālik ؒ underviste i *ḥadīth*.

Han ble spurt om hvorfor det var sånn når han skulle undervise i *ḥadīth*, og da sa han: «Jeg elsker å ære *ḥadīth* etter Guds sendebud ﷺ. Jeg framsier ikke *ḥadīth* uten å være ren og sikker på det jeg har memorert og resiterer.» Han mislikte å resitere *ḥadīth* når han stod ute eller i moskeen eller hadde hastverk. Det var ikke å vise respekt til beretningene etter profeten ﷺ. Hvis noen hevet stemmen i hans klasse, sa han: «Demp stemmen din, for Gud den Høyeste har i sannhet sagt: 'Dere som tror! Hev ikke stemmen deres overfor profetens stemme.

¹ *Ṣaḥīḥ al-Bokhārī*, 2:61#1196; *Ṣaḥīḥ Moslim*, 2:1010#1390.

Vær ikke høylytte når dere taler til profeten, slik som dere er høylytte mot hverandre.'»¹

Elevene visste hvilken læremester de hadde i imam Mālik . De samlet seg utenfor huset hans for å søke kunnskap. De kappløp for å være nærmest læremesteren. Sultaner kunne komme der han underviste, og stå og høre på av respekt.

Eleven Yahyá ibn Sho‘bah fortalte: «Jeg kom til Medina i år 144 etter *hijrah* (761 e.Kr.). Mālik hadde svart hår og skjegg. Folk satt helt stille rundt ham av høyaktelse og respekt for hans status. Ingen kunne utstede *fatwá* utenom ham i Guds sendebuds moské. Jeg satt rett foran ham og spurte ham, og han diskuterte med meg. Da jeg spurte om mer, fortsatte han å diskutere, men så gjorde de andre elevene tegn til meg, og jeg ble stille. Da jeg sluttet å spørre, ble han faktisk irritert. Måtte Gud være tilfreds med ham! Han bevarte studiesirklenes høytidelighet til den grad som bare de store autoritative skriftlærde makter – slike skriftlærde som klarer å si 'jeg vet ikke' hvis de ikke har svaret.»

Eleven ‘Abd-or-Raḥmān ibn Mahdī fortalte: «Vi var hos Mālik og en mann kom.

Mannen: 'Abdollaḥs far, jeg har kommet til deg etter å ha reist i seks måneder. Folket fra mitt land betrodde meg en sak som jeg må spørre deg om.'

Imam Mālik : 'Spør!'

Mannen spurte, men da svarte imam Mālik : 'Jeg kjenner ikke til det.'

Mannen: 'Hva skal jeg si til folket mitt når jeg vender tilbake?'

Imam Mālik : 'Si til dem at Mālik, sønn av Anas, sa: «Jeg kjenner ikke til det!»»

Imam Mālik var heldig nok til å vokse opp og bo i Medina, noe som førte til at kunnskap var lett tilgjengelig og han fikk høre mange beretninger om de profetiske tradisjonene. Han var den første til å nedtegne disse beretningene til en strukturert *ḥadīth*-samling med kapitler som diskuterte den islamske loven. På denne måten kombinerte

¹ Koranen 49:2.

han og samlet *fiqh* og *ḥadīth* i ett.

SKRIBENTEN

Det verket som er mest kjent etter ham, er *ḥadīth*-samlingen *al-Mowaṭṭa'*, men han hadde også noen andre verk som han skrev uten at de har blitt like populære som *al-Mowaṭṭa'*. Han skrev en bok om astronomi som folk brukte i lang tid.

Andre bøker/skriftruller:

- *At-Tafsīr li-gharīb al-qor'ān* – التفسير لغريب القرآن (handlet om koraneksegese)
- *Risālah ilā Ibn Wahb* – رسالة إلى ابن وهب (handlet om monoteisme)
- *Risālah ilā Hārōn ar-Rashīd* – رسالة إلى هارون الرشيد (handlet om moral og etikette og preken)
- *Risālah ilā Abī Ghassān* – رسالة إلى أبي غسان (*fatwá*-er (handlet om sakkyndige uttalelser))
- En annen samling av spørsmål og svar vedrørende *fiqh*, er verket *al-Modawwanah al-kobrā*, som ble samlet og kompilert av 'Abd-os-Salām Saḥnōn ibn Sa'īd (776–854 e.Kr.). Saḥnōn ibn Sa'īd var eleven til imam Māliks elev 'Abd-or-Raḥmān ibn al-Qāsim (750–806 e.Kr.).

Al-Mowaṭṭa' (الموطأ) betyr noe som er tydelig, og den som resiterer den, kan begripe den, med andre ord er det en *ḥadīth*-samling som man skal forstå og oppnå lærdom ved. I denne *ḥadīth*-samlingen samlet han beretninger etter profeten Moḥammad ﷺ, følgesvennenes og deres elevers utsagn og det de skriftlærde i Medina var enige om. Mange skriftlærde mener at det er den mest autentiske boken etter Guds bok (Koranen). *Al-Mowaṭṭa'*'s autoritet og rykte spredde seg i hele den muslimske verden. Alle visste om imam Mālik ﷺ og hans kunnskap. Siden *al-Mowaṭṭa'* ble kompilert av ham, har den vandret videre fra generasjon til generasjon blant muslimer. Før imam Māliks ﷺ tid var

det vanlig at man stolte på det man hadde memorert. Det var vanlig at de skriftlærde var avhengige av å høre og møte sin læremester, mens *al-Mowatta'* var en *ḥadīth*-samling som skulle forandre dette for alltid. Her kunne man se beretterkjeder og tekst knyttet til kapitlenes titler som var basert på *fiqh*. Det sies at beretningene i *al-Mowatta'* ble resitert av imam Mālik i 40 år for elever og andre skriftlærde. Den mest kjente versjonen av *al-Mowatta'*, er den som er gjengitt etter Yaḥyá ibn Yaḥyá al-Laythī (769–849 e.Kr.). Denne versjonen av *ḥadīth*-samlingen inneholder 1942 beretninger. Til å begynne med var det 10 000 beretninger i den, men etter grundig forskning, førte det til at beretningenes antall ble redusert. Imam Mālik fortalte: «Jeg presenterte denne *ḥadīth*-samlingen for 70 lovekspertes i Medina. De reduserte den for meg ved å gjøre den enklere, oppnåelig og forsterket. Det var derfor jeg kalte den *al-Mowatta'* som betyr 'den som har blitt gjort lettere for at den skal være begripelig, den som har blitt revidert, den som er fri for illusjoner og feilaktig tro og den som har blitt rensset (filtrert for feil)'.»

Historikeren al-Wāqidī fortalte:

Jeg hørte Mālik, sønn av Anas, si: «Da abbasidenes kalif – de troendes leder – Abō Ja'far al-Manṣūr utførte pilegrimsferden, ba han meg komme. Da jeg gikk inn til ham, resiterte jeg *ḥadīth*-er for ham, og han stilte meg spørsmål som jeg svarte på. Kalifen sa: 'Jeg har bestemt meg for denne *ḥadīth*-samlingen din (*al-Mowatta'*) ved å lage flere kopier av den og sende en kopi til alle muslimske byer. Jeg skal befale dem å handle ifølge den og ikke forsynde seg mot den ved å følge noe annet, og at de må legge fra seg all annen kunnskap enn denne kompilerte kunnskapen. Jeg anser beretninger etter Medinas folk og deres kunnskap som kunnskap!'

Jeg sa: 'De troendes leder, ikke gjør det, for folk hører utsagn og de hører beretninger som de gjengir. Ethvert folk tar fra det som når dem, og handler ifølge det. De tar til seg fra den kunnskapen som er en uenighet blant de skriftlærde og andre. Sannelig, uenigheten blant de skriftlærde er en nåde fra Gud for det muslimske samfunnet. Kunnskapen får dem til å følge det de tror sterkt på, derfor, la folk være og la dem følge det de følger,

og det ethvert lands folk velger for seg.'

Kalifen sa: 'Ved mitt liv, hadde du adlydt meg i dette, ville jeg ha befalt det!」

De største skriftlærde priste *al-Mowatta* ' for det som var i den av kunnskap og autentiske beretninger. Imam ash-Shāfi'ī ؒ sa:

«Etter Guds bok (Koranen) er det ingen bok som vil gagne deg som *al-Mowatta* ' .»

«Det kom ikke noen annen skrift til jorden som står Koranen nærmere enn Mālik, sønn av Anas' bok.»

«Den mest korrekte boken på jorden etter Guds bok er Māliks *al-Mowatta* ' .»

Imam Aḥmad ؒ ble spurt om *al-Mowatta* ' . Han sa: «Hvor godt det er for den som omfavner (følger og befaler ifølge) den.»

Kairaouine-moskeen i Fès, Marokko. Moskeen skal ha blitt grunnlagt i 857 e.Kr. og er den eldste islamske bygningen i Fès. Foto: Vince Millett, 2007. ©Vince Millett

KALIFENE OG IMAMEN

Kalifer og konger var aldri avhengige av å respektere noen. Det var folket som måtte respektere dem. På denne tiden var det abbasidene (*al-‘abbāsiyyōn* – العباسيون) som regjerte i den islamske verden. De regjerte fra 750 til 1258 e.Kr. Imam Mālik hadde høy status hos både de adelige og borgerlige. Han var godt ansett og nøy stor respekt. Abbasidene hersket etter omayyadene (*al-omawiyyah* – الأموية), som hersket fra 661 til 750 e.Kr. Omayyadenes hovedstad og hovedsete var i Damaskus i Syria, men da abbasidene kom til makten, flyktet det omayyadiske dynastiet til Andalucía (Sør-Spania) og hersket der fra 756 til 1031 e.Kr. Abbasidene flyttet den islamske hovedstaden og hovedsetet til Bagdad i Irak. Imam Mālik var fra byen Medina og bodde også der. Det var vanlig for pilegrimene å besøke profetens moské og hellige grav under pilegrimsferden til Mekka. Noe som førte til at imam Mālik ble veldig populær, for alle som kom til Medina, fikk høre om den enestående imamen. Der deltok de i hans studiesirkler for å lære mer om *ḥadīth* og *fiqh*.

KALIF ABŌ JA‘FAR AL-MANŞŌR

Kalif Abō Ja‘far al-Manşōr (714–775 e.Kr.), som regjerte fra 754 til 775 e.Kr. fikk høre om at noen skriftlærde hadde talt nedsettende om imam Mālik . En natt kom kalifen til Medina og besøkte imam Mālik . Da han gikk inn i huset til imam Mālik , satt han der alene. Kalifen nærmet seg ham og satte seg helt inn til ham slik at knærne deres var nær hverandre.

Kalifen: «Hva er det jeg får høre om dere loveksperter, enda det er dere som har mest rett til å bli fulgt og dere kjenner best til det som er nødvendig når det kommer til imamenes rett?»

Imam Mālik : «De troendes leder, Gud sier i skriften: 'Dere troende! Hvis en ugudelig person skulle bringe dere en underretning, så gransk den grundig, slik at dere ikke påfører et folk urettferdig lidelse i uvitenhet og så angres på det dere har gjort.'¹»

¹ Koranen 49:6.

De fortsatte å snakke til imam Mālik ؓ fortalte ham om at han fryktet at noe han mislikte, skulle skje på grunn av deres samtale.

Kalifen: «Måtte Gud bevare oss mot at noe som du misliker, skulle skje, og at jeg skulle klare å slå sprekk (ødelegge) i en søyle (autoritet) for muslimene. Jeg vil heller bygge søylen for dem enn å knuse den. Hvis du vil se det som finnes hos oss, så bli med til Bagdad, og ingen vil få fortrinn framfor deg!»

Imam Mālik ؓ: «Hvis det er en befaling av de troendes leder, finnes det ingen måte å motsette seg den på. Men hvis det ikke er det, så sa Guds sendebud ﷺ: 'Medina er det beste for dem om de bare visste!''»

Kalifen: «Jeg ønsker ikke å pålegge deg noe som du ikke liker.»

KALIF AL-MAHDĪ

Da kalif al-Mahdī (745–785 e.Kr.), som regjerte fra 775 til 785 e.Kr., kom til Medina, ønsket imam Mālik ؓ og de adelige fra Medina ham velkommen til Medina utenfor byens grense. Da kalif al-Mahdī så imam Mālik ؓ, hadde han på seg svarte klær fra Eden. Kalifen begynte å komme mot imam Mālik ؓ og omfavnet ham og hilste på ham. Imam Mālik ؓ sa til ham: «De troendes leder, du er i ferd med å gå inn i byen Medina. De som står til høyre og venstre for deg, er av barna til utvandrerne (*al-Mohājirōn* – المهاجرون) og hjelperne (*al-Anṣār* – الأنصار). Framsi fredshilsenen til dem, for det finnes ikke et bedre folk enn Medinas folk på jordens overflate, og ingen by er bedre enn Medina.» «Hvordan det, Abō ‘Abdillāh (imam Mālik)?» spurte kalifen. Han svarte: «For ingen profets ﷺ grav er kjent på jordens overflate utenom profeten Moḥammads ﷺ hellige grav. Når profeten Moḥammads ﷺ hellige grav er hos dem, bør man vite om deres overlegenhet over andre.» Kalifen forstod det og gjorde som han ble bedt om.

Da de kom til Medina og steg ned fra ridedyrene, vendte kalifen muldyret sitt mot imam Mālik ؓ for at han skulle sitte på det sammen med ham og vise ham rundt. Imam Mālik ؓ nektet å sitte på muldyret:

---

¹ *Ṣaḥīḥ Moslim*, 2:992#1363.

«Jeg føler meg skamfull overfor Gud over å skulle ri på et dyr i Medina når Guds sendebuds hellige kropp er i denne byen.» Imam Mālik gikk heller til fots, enda han hadde vondt og hadde vansker med å gå på den tiden. Han måtte støtte seg til noen av vennene sine. Kalifen sa: «Hellig er Gud! Han nektet seg muldyret av respekt for Guds sendebud , og Gud har forutbestemt disse vennene for ham. Ved Gud, hvis jeg hadde bedt dem å gjøre dette, ville de ikke ha godtatt det.» Da sa en av vennene til imam Mālik : «De troendes leder, når Mālik støtter seg til oss for å kunne gå, føler vi oss stolte overfor andre fra Medina.»

KALIF HĀRŌN AR-RASHĪD

Kalif Hārōn ar-Rashīd (766–809 e.Kr.) kom til Medina. Han regjerte fra 786 til 809 e.Kr. Han hadde hørt at imam Mālik hadde en *ḥadīth*-samling som han underviste folk i. Han sendte en vesir til imam Mālik . Vesiren framsa fredshilsenen på vegne av kalifen og ba ham komme til kalifen med *al-Mowatta'* for å lese den for kalifen. Da vesiren sa det til imam Mālik , svarte han: «Framsia fredshilsenen fra meg til ham og si til ham: 'Sannelig, kunnskapen blir oppsøkt, den oppsøker ikke deg! Sannelig, folk går til kunnskapen, kunnskapen kommer ikke til deg!'» Vesiren dro og opplyste kalifen om det. Dommer Abō Yōsof (735–798 e.Kr.) var hos kalif Hārōn ar-Rashīd. Han sa: «De troendes leder, Iraks folk har fått høre at du ba Mālik om å gjøre noe og han nektet det. Befal ham!» Mens de satt og snakket om det, kom imam Mālik . Han framsa fredshilsen og satte seg.

Kalifen: «Abō 'Abdillāh (imam Mālik), jeg sender bud til deg og du nekter meg!»

Imam Mālik : «De troendes leder, Gud har opphøyet deg og gitt deg denne noble posisjonen, vær derfor ikke den første til å fjerne kunnskapens status, for da vil Gud fjerne din status. Jeg nekter ikke deg, men jeg ville bare at de troendes leder skulle opphøye og ære kunnskap slik at Gud kunne opphøye din status og makt.»

Kalifen reiste seg og gikk med imam Mālik til huset hans for å høre på *ḥadīth*-samlingen *al-Mowatta'*. Kalifen fikk sitte sammen med imam Mālik på en opphøyd plass.

Kalifen ba ham lese.

Imam Mālik ؒ: «Jeg leser den ikke for bare én person!»

Kalifen: «Be folk komme, i mellomtiden leser jeg for deg.»

Imam Mālik ؒ: «Hvis kunnskapen blir stanset fra folk generelt på grunn av noen spesifikke folk, lar ikke Gud den kunnskapen nytte de spesifikke.»

Da fikk eleven Ma'n ibn 'Īsá al-Fizārī beskjed om å lese, og idet han skulle til å begynne, sa imam Mālik ؒ til kalifen: «De troendes leder, jeg har møtt kunnskapens folk i landet vårt, og de elsker ydmykhet overfor kunnskap.» Da gikk kalifen ned fra den opphøyde plassen. Han satte seg ydmykt foran imam Mālik ؒ.

Moskeen i Cordoba, Spania. Den var en moské fra 784 til 1236 e.Kr., men siden 1236 e.Kr. har den vært en katedral. Den ble bygget da muslimene regjerte i Andalucía. Mange store *Mālikī*-lærde kom fra Cordoba. Foto: Kaya, 2017. ©Kaya

DE SKRIFTLÆRDE PRISTE IMAM MĀLIK

De skriftlærde har alltid priset imam Mālik.

Imam Abō Ḥanīfah ble spurt om imam Mālik. Han sa: «Jeg har aldri sett noen med mer kunnskap om Guds sendebuds livsførsel enn Mālik.»

‘Abd-or-Raḥmān ibn Maḥdī: «Enhver skriftlærd som jeg traff fra Hijaz¹, anså Mālik som en stor skriftlærd.»

Imam ash-Shāfi‘ī: «Hvis *ḥadīth* omtales, er Mālik stjernen. Gud den Høyestes ord viser til det: 'Ved stjernen oppnår de rettledning'¹¹.»

Imam ash-Shāfi‘ī: «Hvis det kommer en beretning etter Mālik, så hold fast ved den.»

Ibn al-Athīr: «Det var mer enn nok ære for ash-Shāfi‘ī at Mālik var hans læremester, og det var mer enn nok ære for Mālik at ash-Shāfi‘ī var hans elev. Ash-Shāfi‘ī sa: 'Mālik er min læremester, og jeg er et av barna til Mālik.'»

Ibn ‘Āṣim: «Jeg spurte Aḥmad ibn Ḥanbal: 'Abō ‘Abdillāh, hvis en person ønsker å memorere *ḥadīth* etter en skriftlærd med sine egne øyne, hvor bør man gjøre det?'» Imam Aḥmad svarte: «Memorer *ḥadīth* etter Mālik og hans meninger.»

‘Abdullāh ibn al-Mobārak: «Jeg har aldri sett noen – som det ble skrevet ned Guds sendebuds kunnskap etter – være mer enestående enn Mālik. Jeg har aldri sett noen vise så mye respekt til beretninger etter Guds sendebud som Mālik. Jeg har aldri sett noen forsake så mye for religionen som Mālik. Hvis det ble sagt til meg: 'Velg en imam for det muslimske samfunnet!' ville jeg ha valgt Mālik for dem.»

Ḥammād ibn Salamah: «Hvis det hadde blitt sagt til meg: 'Velg en imam for profeten Moḥammads følgere, og vi skal ta kunnskap

---

¹ Hijaz (al-Hijāz – الحجاز) er landstripen langs vestkysten ved Rødehavet i dagens Saudi-Arabia. Den strekker seg fra regionen Asir i sør til Jordan i nord.

¹¹ Koranen 16:16.

fra ham', ville jeg ha ansett Mālik som den rette for det og ansett det som det beste for det muslimske samfunnet.»

Al-Layth ibn Sa‘d: «Det er ingen på jordens overflate som jeg elsker like mye som Mālik. Gud, øk Māliks alder ved å gi ham fra min.»

Sofyān ibn ‘Oyaynah var Mekkas store *ḥadīth*-lærd og også læremesteren til imam ash-Shāfi‘ī رحمته الله. Da han lå for døden, sa han: «Måtte Gud vise Mālik nåde. Hadde han ikke vært så streng til å kritisere *ḥadīth*-beretterne, ville han ikke ha gjengitt kun autentiske beretninger og ikke bare gjengitt etter troverdige berettere.»

Imam Mālik رحمته الله var enestående og virkelig et levende bevis på det profeten Moḥammad صلى الله عليه وسلم sa: «Det vil snart komme en tid, der folk vil sparke kamelenes lever (reise langt og streve hardt) for å søke kunnskap, men de vil ikke finne noen mer vitende enn en skriftlærd fra Medina.»¹ Sofyān ibn ‘Oyaynah mente at den skriftlærde som det snakkes om i beretningen, var imam Mālik رحمته الله.

Abō Yōsof sa: «Jeg så ingen kunnskapsrikere enn tre personer: Mālik, Ibn Abī Laylā og Abō Ḥanīfah.» Ibn Abī Laylā og imam Abō Ḥanīfah رحمته الله var av de første læremesterne til Abō Yōsof, men det at han nevnte imam Mālik رحمته الله sammen med dem, beviser at han holdt ham like høyt som dem.

As-Soyōfī sa: «Slik ser man de skriftlærdes bekreftelse på hvor mye kunnskap Mālik hadde, hvor oppriktig han var mot kunnskapen, og hvor oppriktig han var i gudfryktigheten, imamstanden, *ḥadīth* og *fiqh*. Fordelen han hadde overfor andre skriftlærde, var at hvis han anså en sak som riktig vedrørende loven, kunne han utlede et tydelig bevis og basere det han mente, på profetens صلى الله عليه وسلم tradisjon og de som fulgte Hans Hellighet صلى الله عليه وسلم.»

VISDOM

Noen av de visdomsrike ordene gjengitt etter imam Mālik رحمته الله, er som følger:

«Kunnskapen er religion, vær aktpågivende når det gjelder

---

¹ *Sonan at-Tirmizī*, 5:39#2680.

hvem du tar din religion fra!»

«Kunnskap er ikke å gjengi mange beretninger, men derimot et lys som Gud legger i hjertet.»

«Det rette ligger i svaret til den som taler lite. Det gale ligger i svaret til den som taler mye.»

«Den som søker kunnskap, må ha ro og fred i sitt indre og gudsfrykt. Kunnskap er det gode for den som får dens godhet av Gud. En persons lykke er å få evnen til å gjøre det gode, for en persons ulykke er å fortsette å feile og falle.»

«Du må være gudfryktig og søke kunnskap hos de som virkelig har den. Det som er i Guds skrift eller det Herren befalte ved Guds sendebuds livsførsel, det er det som er sannheten som det ikke er noen tvil om. Den meningen som er basert på ens egen utledning, så vit at Gud vet bedre enn det.»

«Ikke ta kunnskap fra fire personer – men heller fra noen andre enn dem:

- den kjetterske som kaller til kjetteri
- den uintelligente som annonserer/kaller ved sin dumskap
- den som lyver til folk selv om han skulle være sannferdig i å gjengi beretninger etter Guds sendebud
- den rettskafne tilbederen som ikke følger det han gjengir.»

DØDSFALL

Imam Mālik nærmet seg 90 år da han døde, ifølge islamsk tidsregning. Alle kjente til denne kunnskapskilden som satt mellom værelset der profeten Moḥammads hellige grav og prekestol er. Her underviste han elevene. Han forrettet tidebønnen i profetens moské, deltok i alle begravelsesbønner som fant sted der, og besøkte de syke i Medina. Da han ble syk, kom han ikke lenger dit av svakhet. Folk forstod at han hadde en gyldig grunn, derfor ble han ikke klandret av noen for det. Det sies at han ikke hadde vært i profetens moské på syv år. Folk spurte ham om hvorfor han ikke kom, da han lå for døden. Imam Mālik svarte: «Hadde det ikke vært for at det var min siste dag i det dennesidige og min første i det hinsidige, ville jeg ikke ha

fortalt dere det. Det som har hindret meg, er at jeg må ofte urinere uten å kunne kontrollere det. Jeg mislikte å komme til Guds sendebuds ﷺ moské og nevne min sykdom og så klage til Herren.»

Imam Mālik رضي الله عنه døde i det 179. året etter *hijrah* (795 e.Kr.). Han ble syk på en søndag og var syk i 22 dager. Det sies at han døde den 10. rabī' al-awwal i år 179 (07.06.795 e.Kr.). Det var den øverste imamen i Medina som ledet begravelsesbønnen, han het 'Abdollah ibn Moḥammad ibn Ibrāhīm al-Hāshimī. Alle fra Medina og pilegrimene som var der, forrettet hans begravelsesbønn. Det var en trist dag for hele Medina. Han ble begravd i al-Baqī'-gravlunden i Medina. Det var elevene hans som gravla ham. Da nyheten nådde resten av den islamske verdenen, gråt de og ba for ham.

Al-Baqī'-gravlunden, Medina, Saudi-Arabia. Foto: Yaqoob al-Nakkas, 2008.

©Yaqoob al-Nakkas

DEN SKRIFTLÆRDE FRA QORAYSH (767–820 E.KR.)

Den tredje imamen som anses å ha en lovskole (*māzhab* – مذهب) som ble fulgt, og som har overlevd til vår tid, er imam ash-Shāfi‘ī ﷺ.

Lovskolen hans er kjent som *al-Māzhab ash-Shāfi‘ī* (Shāfi‘ī-lovskolen – المذهب الشافعي), og følgere av *Shāfi‘ī*-lovskolen betegnes som *shāfi‘iyyah* (شافعية).

Shāfi‘ī-lovskolen er hovedsakelig fulgt av muslimer i følgende land: Somalia, Eritrea, Etiopia, Kenya, Tanzania, Malawi, Madagaskar, Egypt (særlig i øst), Yemen, Jordan, Irak, nordvest i Iran, øst i Tyrkia, Thailand, Brunei, Filipinene, Malaysia, Indonesia, Singapore, Myanmar, Maldivene, Kurdistan, Tsjetsjenia, Dagestan, Sri Lanka, sørvest i India (langs kysten).

Det er noen av de ovennevnte landene som har følgere av andre lovskoler også, men den dominerende lovskolen i landene som ligger ved havet, er *Shāfi‘ī*-lovskolen.

Denne lovskolen spredde seg særlig sjøveien. Muslimske handelsmenn som seilte fra land til land og byttehandlet der, spilte en stor rolle med å spre *Shāfi‘ī*-lovskolen. Men før den tid var det hovedpersonen selv som lovskolen er kjent etter, som var årsaken, for han reiste mye for å lære om islam og samtidig opplyse folk med kunnskap. Imam ash-Shāfi‘ī ﷺ reiste til mange forskjellige steder, som Mekka, Medina, Irak, Jemen, Egypt, og alle oppholdene på veien til destinasjonene, satte spor etter hans dype forståelse og kunnskap om islam. All denne vandringen for søken etter kunnskap førte til at det var mange som ble imponert av hans kunnskap. Slik etterlot han mange elever i forskjellige land, for selv om det fantes andre dominerende lovskoler der, øvde hans lovskole stor innflytelse på mange eksperter innenfor forskjellige fagområder i islam.

Imam ash-Shāfi‘ī ﷺ var kjent som «den skriftlærde fra Qoraysh (‘*ālim Qoraysh* – عالم قریش)».

Shāfi‘ī-lovskolen kom til Norge fra Afrika med mange somaliere som kom til Norge som flyktninger på slutten av 1990-tallet og særlig tidlig på 2000-tallet. Flyktninger fra Kurdistan var også en viktig årsak

til at *Shāfi'ī*-lovskolen kom til Norge. Kurderne kom til Norge i nesten samme tidsperiode som somalierne.

Melaka Straits-moskeen i Malakka, Malaysia. Moskeen ble åpnet i 2006.

Foto: Davidlohr Bueso, 2010. ©Davidlohr Bueso

OPPRINNELIG FRA QORAYSH

Imam ash-Shāfi'ī رحمته الله het egentlig Moḥammad ibn Idrīs ibn al-‘Abbās ibn ‘Othmān ibn Shāfi‘. Hans far Idrīs bodde i Mekka og stammet fra stammen Qoraysh. Farens ættetavle kunne føres tilbake til profeten Moḥammads صلى الله عليه وسلم ved stamfaren ‘Abd Manāf. Det er ikke mye som er kjent om Idrīs, men historikerne har gjengitt at han giftet seg med en kvinne som het Fāṭimah al-Azdiyyah, fra en jemenittisk stamme som var bosatt i Hijaz. Det sies at hun var en rettskaffen person fra barndommen av, og at hun hadde mye kunnskap om troen og Guds lov. Hun kjente godt til Koranen og *sonnah*, og ved det var hun ekspert når det gjaldt både grunnprinsipper og de prinsippene som ble avledet av grunnprinsippene.

FØDSEL

Foreldrene til imam ash-Shāfi‘ī reiste fra Mekka til Gaza i Palestina. De ønsket at barnet deres skulle vokse opp ved kysten like ved byen ‘Asqalān (Ashkelon i dagens Israel). De bosatte seg i Gaza, og moren var gravid på den tiden. Faren var veldig glad og spent. Han sa: «Hvis du føder en gutt, skal jeg gi ham navnet Moḥammad, men kalle ham ved et av navnene til stamfedrene hans, og det skal være Shāfi‘ ibn as-Sā‘ib.»

Imam ash-Shāfi‘ī ble født i Gaza i måneden rajab i år 150 etter utvandringen til Medina (767 e.Kr.). Han fikk navnet Moḥammad, men ble kalt «ash-Shāfi‘ī». Da han fylte to år, døde faren Idrīs. Fra den dag var moren alene om å forsørge og oppdra ham. Hun innså fort at hvis hun og barnet skulle bli der, ville han miste tilknytningen til stammen han opprinnelig kom fra, nemlig Qoraysh. Han ville heller ikke bli ansett som en fra Qoraysh. Av den frykt valgte hun å reise tilbake til Mekka. Hun bosatte seg sammen med sønnen i et fjellpass ikke så langt unna helligdommen. Det stedet var kjent som Shi‘b al-Khayf.

Moren var enke og hadde ikke god råd. Imam ash-Shāfi‘ī vokste opp som både faderløs og fattig. Slektninger fra Qoraysh avså det de kunne og hjalp dem. Det de fikk, var så lite at det ikke engang var nok for moren til å betale en lærer for å undervise sønnen. En av læremesterne i Mekka så at imam ash-Shāfi‘ī var rask og flink til å memorere, så han gikk med på å lære ham uten å ta betalt. Men kravet hans var at imam ash-Shāfi‘ī skulle følge etter ham for å lære mens læremesteren var opptatt med andre ting enn å undervise. Imam ash-Shāfi‘ī fortalte: «Da jeg begynte å lære, hørte jeg på læremesteren diktere et vers fra Koranen til elevene, mens jeg memorerte det. Når jeg skrev ned noe, var det så vidt læremesteren var ferdig med å diktere til elevene. Derfor valgte jeg også å memorere alt jeg skrev ned. En dag sa læremesteren til meg: 'Det er ikke tillatt for meg å ta betalt noe som helst fra deg!''»

STUDIER

Imam ash-Shāfi‘ī ؒ fortsatte å memorere til han lærte hele Koranen utenat. På den tiden var han bare 7 år gammel. Interessen hans for språk og poesi gjorde at han memorerte mange dikt og ordtak. Han dro ofte til ørkenen der poetene holdt til, for å høre poetene. Så kom det en tid der han innså at han heller måtte dra til den hellige moskeen (*al-Masjid al-harām* – المسجد الحرام) i Mekka for å få mer kunnskap om religionen, for det var der de skriftlærde holdt til.

Den hellige moskeen var fylt med skriftlærde som var eksperter, og skriftlærde som kom for å lære hos disse ekspertene. Det gjorde mulighetene til å oppnå kunnskap større for imam ash-Shāfi‘ī ؒ, for her var det skriftlærde som underviste i Koranen, *ḥadīth* og *fiqh*. Blant læremesterne i Mekka finner man den skriftlærde Sofyān ibn ‘Oyaynah (725–815 e.Kr.). Imam ash-Shāfi‘ī ؒ var heldig nok til å studere hos flere eksperter. Han hadde ikke råd til skriftrull å skrive på, så han samlet knokler rundt omkring i byen for å kunne skrive ned det han lærte, på dem. Et annet sted han dro til, var der kalifens skribenter holdt til. Der kunne han plukke opp det materialet som skribentene klippet opp for å lage en skriftrull. Han samlet det og skrev på det. Fattigdom skulle ikke hindre ham i å oppnå kunnskap, det var han fast bestemt på. Han sa: «Det er bare den som søker kunnskap i trange kår, som lykkes i å oppnå den!» Med det mente han: «Det er kun den som tørster etter kunnskap, som lykkes i å oppnå den.» For trange kår får en til å gi opp det som kommer i veien, og heller være målrettet, for en setter større pris på muligheten.

Imam ash-Shāfi‘ī’s ؒ hus ble fylt av alt det han skrev på av knokler og delene av skriftrullene som han plukket opp etter kalifens skribenter. Til slutt var det så fullt at han ikke hadde et sted ledig i huset der han kunne hvile eller sove. Han bestemte seg for å memorere alt han hadde skrevet, slik ville han ikke være avhengig av det han hadde skrevet. Det var et vanskelig mål, men viljen hans lot ikke det stå i veien. Etter hardt strev og slit klarte han å memorere ordrett alt han hadde skrevet ned. Han framsa noen diktstrofer om det:

Min kunnskap gagnar meg og har vært med meg siden jeg viet meg til den.

Mitt hjerte er dens krukke, for en kiste kan ikke romme den.
Hvis jeg var hjemme, var kunnskapen med meg hjemme.
Var jeg på markedet, var kunnskapen med meg på markedet.

Takket være memoreringen utviklet hans styrke og evne seg til en grad som få hadde oppnådd. Han fikk uvanlig god hukommelse, som gjorde at han kunne se på en tekst én gang og huske den.

DEN SKRIFTLÆRDE FRA MEKKA

Det arabiske språket bevarte sin opprinnelige form hos de som holdt til utenfor storbyene, for der kom det ikke handelsmenn fra utlandet som påvirket språket slik at fremmede ord ble en del av arabisk. Imam ash-Shāfi‘ī ﷺ hadde stor interesse for språket: poesi, prosa, litteratur, grammatikk, morfologi¹, retorikk, korrekt uttale. Han bestemte seg for å dra til landsbyene for å lære, men det var da han traff den skriftlærde Moslim ibn Khālid az-Zinjī (d. 795 e.Kr.).

Læremester Moslim: «Du unge mann, hvor kommer du fra?»

Imam ash-Shāfi‘ī ﷺ: «Fra Mekka.»

Læremester Moslim: «Hvor bor du hen?»

Imam ash-Shāfi‘ī ﷺ: «Shi‘b al-Khayf.»

Læremester Moslim: «Hvilken slekt tilhører du?»

Imam ash-Shāfi‘ī ﷺ: «Slekten Banō ‘Abd Manāf.»

Læremester Moslim: «Hvor strålende, hvor strålende! Gud har gjort deg adelig i det dennesidige og hinsidige.»

Læremester Moslim foreslo at han heller skulle konsentrere seg om *fiqh*, for det ville være bedre for ham. Det fikk ham til å ombestemme seg og velge *fiqh* framfor språket. Den første *fiqh*-læremesteren som han studerte grundig hos, var læremester Moslim. Imam ash-Shāfi‘ī ﷺ gjenga også en god del etter læremester Sofyān ibn ‘Oyaynah.

Under veiledning av læremesterne tok det ikke lang tid før

¹ Formverket i et språk, ordbøynings- og ordlagingslære.

imam ash-Shāfi‘ī ؒ selv var blitt en ekspert innenfor flere fag: *fiqh*, *ḥadīth*, arabisk og koraneksegese (*tafsīr* – التفسير), og det til tross for at han ennå bare var en ung mann. Læremester Sofyān ibn ‘Oyaynah, som selv var en stor *ḥadīth*-lærd, begynte å si til folk at de skulle spørre hans unge elev hvis de lurte på noe. Læremester Moslim gjorde det samme, han var faktisk den første læremesteren til å gi imam ash-Shāfi‘ī ؒ tillatelse (*ijāzah* – الإجازة) til å uttale seg om vitenskapen islam. På den tiden var han bare 15 år gammel. Læremester Moslim sa: «Abō ‘Abdillāh (imam ash-Shāfi‘ī), utsted *fatwá*, ved Gud, tiden for at du gjør det, er moden!»

Imam ash-Shāfi‘ī ؒ gjenga *ḥadīth*-er etter følgende store *ḥadīth*-lærde mens han fortsatt var i Mekka:

- Sa‘īd ibn Sālim al-Qaddāh
- Dāwōd ibn ‘Abd-ir-Raḥmān al-‘Aṭṭār
- ‘Abd-ol-Majīd ibn ‘Abd-il-‘Azīz ibn Abī Rawwād al-Azdī

På denne måten var han godt kjent med grunnprinsippene i *maḏhab* (lovskole), som var gjeldende i Mekka og det som ble avledet av grunnprinsippene.

SØKEN ETTER KUNNSKAP

Tørsten etter kunnskap økte hos imam ash-Shāfi‘ī ؒ. Å høre navnene til store skriftlærde utenfor Mekka gjorde ham ivrig etter å reise fra hjemlandet for å søke ytterligere kunnskap.

MEDINA

I Mekka var imam ash-Shāfi‘ī ؒ blitt en etablert skriftlærd. Da imam ash-Shāfi‘ī ؒ var blitt 20 år, ønsket han å dra til Medina for å besøke profeten Moḥammads ؐ hellige grav i Medina og se alle de forskjellige historiske stedene som befinner seg der. Men det var også en grunn til, og det var at han hadde hørt om imam Mālik ؒ. Han ville resitere *al-Mowaṭṭa’* for ham, for han hadde lånt den av en mann i Mekka og memorert den. Etter å ha memorert den gikk han til guvernøren i Mekka og ba ham skrive et anbefalingsbrev til guvernøren i Medina, så

det kunne bli levert til imam Mālik . Guvernøren i Mekka var veldig glad i imam ash-Shāfi‘ī og verdsatte hans kunnskap og visdom. Han godtok å skrive brevet. Det ble skrevet to brev, ett til guvernøren og ett til imam Mālik . I det brevet som ble sendt til guvernøren i Medina, stod det om imam ash-Shāfi‘ī og hvor mye kunnskap han hadde, og at guvernøren måtte hjelpe ham. Det brevet som ble sendt til imam Mālik , inneholdt mer om imam ash-Shāfi‘ī og hans kunnskap og at han underviste folk i blant annet koraneksegese, *ḥadīth* og *fiqh*.

Imam ash-Shāfi‘ī tok med seg brevene hjem og var veldig glad. Ivrig banket han på hjemme. Moren hans spurte: «Hvem er det som banker så voldsomt på døra?» Han svarte: «Det er meg, ash-Shāfi‘ī, kjære mor!» Moren svarte: «Gå dit du kom fra, lær deg manerer, så kom tilbake!»

Profeten Moḥammads moské i Medina, Saudi-Arabia. Foto: Aqeel Qadir, 2009.
©Islamsk Litteraturforening

Det var tungt for ham å høre disse ordene. Han ba om unnskyldning og lovet å aldri oppføre seg slik igjen. Moren godtok unnskyldningen og åpnet døren for ham. Dette var noe imam ash-Shāfi‘ī pleide å nevne for elevene i sine studiesirkler, for han

angret på at han klarte å plage moren den dagen.

Ikke mange dager etter var imam ash-Shāfi‘ī ؒ på vei til Medina. Etter å ha ridd i åtte dager var han framme. Da han kom fram, var det tid for ettermiddagstidebønnen, den forretet han i profetens ؐ moské. Så gikk han for å framsi fredshilsenen til profeten Moḥammad ؐ og våre mestere Abō Bakr og ‘Omar ؓ. Han var sliten etter den lange reisen, så han hvilte etter det. Etter å ha hvilt gikk han til guvernøren i byen. Han ga ham begge brevene fra Mekka. Guvernøren åpnet det brevet som stod i hans navn. Han leste det og så på imam ash-Shāfi‘ī ؒ.

Guvernøren: «Ved Gud, sønn, hvis Mekkas guvernør hadde bedt meg å gå barbert fra Medina til Mekka, ville det ha vært lettere for meg enn å gå til imam Māliks hus.»

Imam ash-Shāfi‘ī ؒ: «Er det ikke mulig for deg å bringe ham hit?»

Guvernøren: «Umulig! Hans plass er kunnskap, og han er påpasselig når det gjelder tiden. Han sløser ikke den ved å møte folk uten at det er nyttig. Kanskje man kan prøve på en annen måte.»

Imam ash-Shāfi‘ī ؒ: «Hvordan?»

Guvernøren: «Du skal få se, sønn! Men det er sikkert umulig. Hvis vi rir bort til ham og stiller oss foran døren hans, da vil han nok åpne døren for oss. Kom igjen, ved Guds velsignelse.»

De red av sted. Utenfor huset til imam Mālik ؒ gikk en av guvernørens menn fram og banket på. Slavinnen hans kom ut.

Guvernøren: «Si til din mester at jeg står ved hans dør.»

Slavinnen gikk inn og kom tilbake og sa: «Mesteren sier: 'Hvis det er en sak du lurert på, så send det per brev, så skal jeg sende deg et svar om saken. Hvis du har kommet for noe annet, så vet du når samlingsdagen er, det er bare å komme da.'»

Guvernøren: «Si til din mester at jeg har med meg et brev til ham fra guvernøren i Mekka. Det gjelder en viktig sak for

ham.»

Slavinnen gikk inn og kom ut etter litt. Hun holdt en stol. Hun satte den ned, og imam Mālik ﷺ kom ut. Han var gammel på den tiden. Imam ash-Shāfi‘ī ﷺ så en høy mann med gyllen hudfarge. Utseendet hans var respektinngytende. Guvernøren ga ham brevet. Imam Mālik ﷺ begynte å lese det og kom fram til: «Moḥammad ibn Idrīs er en nobel mann. Saken hans og tilstanden hans er slik og slik.» Da kastet imam Mālik ﷺ brevet og sa: «Hellig er Gud! Har Guds sendebuds kunnskap blitt noe som søkes ved anbefalinger!» Imam ash-Shāfi‘ī ﷺ gikk fram og sa: «Måtte Gud gjøre det godt for deg. Jeg er en person som søker kunnskap, og tilstanden og historien min er slik og slik.» Da imam Mālik ﷺ hørte om hans bakgrunn, syntes han synd på ham og så lenge på ham.

Imam Mālik ﷺ: «Hva heter du?»

Imam ash-Shāfi‘ī ﷺ: «Jeg heter Moḥammad.»

Imam Mālik ﷺ: «Kjære Moḥammad, frykt Gud, hold deg unna synd. Sannelig, jeg ser lys i ditt hjerte, slokk det ikke med synd. Du skal oppnå en stor status blant folk.»

Imam ash-Shāfi‘ī ﷺ: «Ja!»

Imam Mālik ﷺ: «Hvis du kommer i morgen, skal vi resitere *al-Mowatta*’ for deg.»

Imam ash-Shāfi‘ī ﷺ: «Mester, jeg resiterer den utenat.»

Imam Mālik ﷺ: «Resiter!»

Imam ash-Shāfi‘ī ﷺ begynte å resitere den, og imam Mālik ﷺ hørte nøy på ham. Han stoppet for at imam Mālik ﷺ ikke skulle bli sliten, men imam Mālik ﷺ sa: «Fortsett, unge mann. Jeg nyter resitasjonen.»

Etter denne dagen begynte forholdet deres som læremester og elev. Imam ash-Shāfi‘ī ﷺ dro til imam Mālik ﷺ hver dag for å resitere deler av *al-Mowatta*’ for ham. I løpet av noen få dager fullførte han resitasjonen. Imam Mālik ﷺ var storfornøyd med eleven. Imam ash-Shāfi‘ī ﷺ så at imam Mālik ﷺ alltid kom med parfyme på seg, nybadet og med gredd skjegg til profetens ﷺ moské for å undervise. Det var hans

vane når enn han skulle undervise i *ḥadīth*. Når folk så ham komme inn i moskeen, pleide de å reise seg for ham av respekt. Imam ash-Shāfi‘ī ؒ satt alltid igjen helt til studiesirkelen var over, han hadde stor respekt for sin læremester.

En dag satt imam Mālik ؒ og underviste i *ḥadīth* og viste til hvilke *fiqh*-saker som relaterer til de beretningene han diskuterte. Men så fikk han øye på imam ash-Shāfi‘ī ؒ – han satt og tok notater på hånden sin. Imam Mālik ؒ så forbauset på ham på grunn av det han drev og gjorde.

Tiden gikk, og imam Mālik ؒ ble veldig glad i eleven. Imam ash-Shāfi‘ī ؒ fikk æren av å bo hos imam Mālik ؒ i 5 år – ifølge islamsk tidsregning – og tjene ham både hjemme hos ham og i moskeen. Imam Mālik ؒ ga ham selv mat og drikke. De gikk sammen til moskeen der imam Mālik ؒ skulle undervise. Etter at han hadde undervist folk i *al-Mowatta’*, ga han imam ash-Shāfi‘ī ؒ oppgaven å diktere det for de andre elevene, som skulle skrive det ned. Det gjorde folk kjent med statusen til imam ash-Shāfi‘ī ؒ. Å lære direkte av denne læremesteren fikk imam ash-Shāfi‘ī ؒ til å vokse enormt i faget *ḥadīth*.

IRAK

I Irak levde det veldig mange skriftlærde på den tiden og spesielt etter imam Abō Ḥanīfahs ؒ tid. Han hadde etterlatt veldig mange elever som hadde løftet kunnskap og forskning til et høyere nivå. Navn som *al-Qādī* Abō Yōsof og imam Moḥammad ibn al-Ḥasan gjorde Irak svært tiltrekkende i imam ash-Shāfi‘īs ؒ øyne. Han bestemte seg for å dra dit slik at han kunne lære av disse skriftlærde. Det var viktig for ham å snakke med læremester imam Mālik ؒ før han dro. Imam ash-Shāfi‘ī ؒ sa: «Jeg har bestemt meg for å dra til Irak for å søke kunnskap.»

Imam Mālik ؒ sa til ham: «Guds sendebud ﷺ sa: 'Sannelig, englene brer sine vinger over den som søker kunnskap, for de er tilfredse med det vedkommende søker.'»¹ Så ga han ham 46 gullmynter.

Imam ash-Shāfi‘ī ؒ dro til byen Kufa i Irak. Han dro for å forrette bønn i moskeen. Idet han stod og ba, fikk han øye på en ungdom som forrettet bønn like ved ham. Imam ash-Shāfi‘ī ؒ så på måten han ba

---

¹ *Sonan at-Tirmizī*, 5:545#3535.

på, og prøvde å gi ham råd vedrørende hvordan han skulle utføre bønner. Men den unge nektet å godta rådet. Han sa: «Jeg har forrettet bønner slik i 15 år foran Abō Yōsof og Ibn al-Ḥasan, erkeelevene til Abō Ḥanīfah. De har ikke kritisert meg for noen feil, mens du kritiserer meg for feil!» Den unge ble sint og gikk.

Den unge personen skyndte seg til *al-Qādī* Abō Yōsof og imam Ibn al-Ḥasan. De kjente til den unge. Han spurte dem om de så noe feil ved måten han ba på. De svarte: «Ved Gud, nei!» Den unge sa: «Det er en mann i moskeen som finner feil ved den måten.» Imam Ibn al-Ḥasan sa: «Gå til ham og spør ham: 'Hva er det du inkluderer i bønner?'"»

Den unge gikk til imam ash-Shāfi‘ī og spurte om det. Han svarte: «Jeg inkluderer to pålagte (*fard* – فرض) ting og det som er *sonnah*.»

Imam Ibn al-Ḥasan sa til den unge: «Gå tilbake til ham og spør hva de to pålagte tingene og *sonnah* er.»

Imam ash-Shāfi‘ī svarte den unge: «De to pålagte tingene er intensjon (*niyyah* – النية) og *tabbīrah al-iḥrām* (تكبير الإحرام)¹, og *sonnah* er det å heve hendene til ørene.»

Den unge gikk tilbake til de to skriftlærde og fortalte det han hadde fått høre. Begge forstod at svaret kom fra en person som også var en skriftlærd. De gikk til imam ash-Shāfi‘ī for å se hvem han var. Imam Ibn al-Ḥasan spurte om hvem han var, og hvor han kom fra. Imam ash-Shāfi‘ī fortalte om det. Imam Ibn al-Ḥasan spurte ham om hva imam Mālik mente om denne saken. Imam ash-Shāfi‘ī svarte: «Jeg kommer fra ham.» Imam Ibn al-Ḥasan spurte: «Har du sett i *al-Mowatta*’?» Imam ash-Shāfi‘ī sa: «Jeg har memorert den ved hjertet.» Imam Ibn al-Ḥasan stilte ham flere spørsmål, og han fikk tilfredsstillende svar. Det gjorde ham imponert av imam ash-Shāfi‘ī. Han ba imam ash-Shāfi‘ī være gjest hos ham og ga ham lov til å bruke bøkene i biblioteket sitt.

Imam ash-Shāfi‘ī og imam Ibn al-Ḥasan var begge elever av imam Mālik og kunne hele *al-Mowatta*’ utenat. Imam ash-Shāfi‘ī bodde hos ham for å lære av ham og ta notater av hans bøker. Han skrev ned veldig mye av de bøkene. Slik fikk han dyp kunnskap om *Hanafī*-

¹ Det er å heve hendene til ørene og framsi Guds storhet «Gud er størst (*Allāho akbar* – الله أكبر)» innledningsvis under tidebønner eller supplerende bønner.

lovskolen i tillegg til å være en ekspert i *Mālikī*-lovskolen. Da han bestemte seg for å forlate Kufa, søkte han også kunnskap i andre byer i Irak og ønsket å reise videre til det persiske riket. Han fortalte det til sin læremester Moḥammad ibn al-Ḥasan ؓ i Kufa. Læremesteren ga ham 3000 sølvmynter slik at han kunne klare seg under reisen.

DET PERSISKE RIKET

Søken etter kunnskap fortsatte i det persiske riket. Han oppsøkte noen skriftlærde der, og så kom han tilbake til Irak i den nordlige delen av landet. Der vandret han også rundt for å se folks forståelse av islam og hvordan de praktiserte. Han kom etter det til den sørlige delen av Østromerriket i Anatolia (Lilleasia)¹. Han var også innom Harran og bodde der en stund, så dro han videre til Palestina og bosatte seg i Ramla (dagens Israel) nordvest for Jerusalem. Denne vandringen for å søke kunnskap skal ha pågått fra år 172 til 174 etter *hijrah* (788–790 e.Kr.). Under denne reisen hadde han sett flere islamske samfunn og deres kultur og praksis. I tillegg fikk han muligheten til å memorere mer etter mange skriftlærde. Flere av dem han traff under denne reisen, var de han hadde diktet *al-Mowatta'* for i Medina.

TILBAKE TIL MEDINA

I Ramla møtte han noen menn som kom fra Hijaz. Han spurte dem om hvordan det stod til med imam Mālik ؓ. De fortalte at han hadde det bra. Imam ash-Shāfi'ī ؓ lengtet etter å reise til Medina for å besøke læremesteren. I de dagene var det en karavane som var på vei til Medina. Han dro av gårde fra Ramla til Medina med dem.

Etter å ha reist i 27 dager var han endelig framme. Han var framme ved ettermiddagstidebønnen en dag i 791 e.Kr. Han gikk inn i profetens ؐ moské for å forrette tidebønnen og framsi fredshilsenen til profeten ؐ og våre mestere Abō Bakr og 'Omar ؓ. Så gikk han for å delta i imam Mālik's ؓ studiesirkel. Da imam Mālik ؓ fikk øye på ham, ba han ham å komme til seg. Imam Mālik ؓ omfavnet ham og gikk fra stolen sin. Han sa: «Ash-Shāfi'ī, fullfør undervisningen!» Da

---

¹ Lilleasia, eller Anatolia, er en halvøy i Vest-Asia mellom Svartehavet og Middelhavet. I dag utgjør Lilleasia den største delen av det nåværende Tyrkia.

undervisningen var ferdig, tok imam Mālik ham med hjem til seg. Der ble imam ash-Shāfi‘ī boende i fire år til læremesteren gikk bort i 795 e.Kr. Totalt bodde han ni år med imam Mālik som hans elev.

JEMEN

En dag reiste imam ash-Shāfi‘ī til fedrelandet Mekka for å besøke moren og sine første læremestere. Da han kom fram til Mekka, ba han noen av slektningene om hjelp ved å låne ham noen penger slik at han kunne gjøre noen ting han hadde behov for. Men de nektet å låne ham. En av slektningene hans ba ham dra til dommer Moṣ‘ab fra Jemen, som var i Mekka de dagene. Kanskje kunne han finne jobb for ham i Jemen.

Dommer Moṣ‘ab ønsket imam ash-Shāfi‘ī velkommen og sa: «De troendes leder i Bagdad skrev et brev til meg om at jeg skulle bli dommer i Jemen. Vil du bli med oss? Kanskje vil Gud gi deg det du søker, i gjengjeld.» Imam ash-Shāfi‘ī svarte: «Ja, måtte Gud gi meg og deg lykke.»

Imam ash-Shāfi‘ī var blitt veldig populær i Mekka og Medina. Det kom veldig mange studenter til hans studiesirkler, og folk elsket ham for kunnskapen hans. Han tok aldri imot lønn i Mekka eller Medina, men i Jemen tok han betalt for jobben. Her oppnådde han et stort navn og rykte. Det tok ikke lange tiden før folk forstod hans kunnskaps status.

Det ene året reiste han til Mekka for å utføre *‘omrah*. Det var i måneden rajab. Alle i byen snakket om at imam ash-Shāfi‘ī hadde kommet. Hans læremester Sofyān ibn ‘Oyaynah ønsket ham velkommen og sa til ham: «Jeg har fått høre fine ting om deg som har spredd seg i Jemen. Hva du enn har fullført, så var alt det bare for Gud, men nå må du ikke dra tilbake dit!»

Imam ash-Shāfi‘ī godtok ikke rådet til læremesteren og vendte tilbake til Jemen. Så fikk han en høyere stilling. Han fikk stilling som overdommer i Najran, som ligger sørvest i Saudi-Arabia. Han ble populær takket være sin gode karakter og for at han gjorde sitt ytterste for å lede folk på den rette veien.

I Najran møtte han på utfordringer, for folk var korruperte og ønsket å utnytte imam ash-Shāfi‘ī , men han kjempet imot og stod på for å bevare orden og rettferd. Det førte til at de korruperte begynte å

klage på ham overfor kalifen og fikk ham fjernet fra landet. Imam ash-Shāfi‘ī ؒ dro tilbake til Mekka fra Jemen. Han giftet seg i Jemen og fikk barn. I Jemen lærte han en god del, spesielt om en annen lovskole som var utbredt der etter imam Zayd ibn ‘Alī ibn al-Ḥosayn ibn ‘Alī ibn Abī Ṭālib ؒ (695–740 e.Kr.). Denne lovskolen er kjent som *al-Maḏhab az-Zaydī* (*Zaydī*-lovskolen – المذهب الزيدي) og følges i dag også sørvest i Saudi-Arabia og nordvest i Jemen. Imam Zayd ؒ er av etterkommerne til profeten Moḥammad ﷺ og oldebarn til vår velynder ‘Alī ؑ.

Al-Moḥḏār-moskeen i Tarim, Jemen. Foto: Hussein Al-Khateeb, 2017.

©Hussein Al-Khateeb

TILBAKE TIL MEKKA

Imam ash-Shāfi‘ī ؒ kom tilbake til Mekka med veldig mye kunnskap som han hadde samlet under hele reisen. Alt han hadde samlet av kunnskap fra Medina, Irak, Persia, Jemen og de andre stedene han var, brakte han med seg hjem til Mekka. Dette var forskjellige kulturer og tankeganger som han hadde opplevd. Han hadde sett ekspertisen til dem i Irak – hvordan de anvendte vers fra Koranen og profetiske beretninger for å løse *fiqh*-saker ved deduktiv analogi (*qiyās* – القياس)¹.

¹ Det vil si å løse saker som ikke direkte er nevnt i Koranen eller *sonnah*, ved å utlede en logisk slutning basert på grunntekstene og grunnprinsippene.

I Medina hadde han fått erfare *ḥadīth*-ekspertisen til imam Mālik og hvordan den ble knyttet til *fiqh*. Samtidig hadde han hatt muligheten til å oppnå forståelse av og kunnskap om alle de andre områdene som han hadde reist til. Alle disse elementene førte til at han var klar for uavhengig og selvstendig tolkning av religionen (*ijtihād* – الإجتihad). I denne prosessen skaper ikke de rettslærde noe nytt, for prosessen baserer seg på grunntekstene i islam.

Mange elever ble tiltrukket av hans metode, og man så en studiesirkel som bare vokste og vokste i helligdommen i Mekka. Hans konklusjoner ga dem mening og beviste hans dype kunnskap. Blant disse elevene var også imam Aḥmad ibn Ḥanbal ash-Shaybānī (780–855 e.Kr.), som hadde kommet til Mekka for å utføre pilegrimsferden. Han opplevde imam ash-Shāfi‘ī som enestående når det gjaldt kunnskap. Imam Aḥmad sa:

«Hadde det ikke vært for ash-Shāfi‘ī, ville vi ikke ha visst hva det å utlede lovgivninger fra *ḥadīth* er.»

«*Ḥadīth*-beretterne kjente ikke til Guds sendebuds beretningers dype betydninger, ash-Shāfi‘ī klargjorde de betydningene for *ḥadīth*-beretterne.»

Etter å ha vært en stund i hjembyen dro imam ash-Shāfi‘ī tilbake til Irak.

EGYPT

Den abbasidiske kalifen al-Ma‘mūn ibn Hārōn ar-Rashīd (786–833 e.Kr.), som regjerte fra 813 til 833 e.Kr., bestemte seg for å sende en ny guvernør til Egypt. Den nye guvernøren het al-‘Abbās ibn Mōsā. Imam ash-Shāfi‘ī hadde et godt forhold til den nye guvernøren. Han ønsket at imam ash-Shāfi‘ī skulle reise med ham fra Bagdad til Egypt.

Da folket i Bagdad fikk høre om at imam ash-Shāfi‘ī var på vei til Egypt, samlet de seg for å ta farvel med ham. Foran alle stod eleven imam Aḥmad ibn Ḥanbal. Imam ash-Shāfi‘ī tok hans hånd og holdt den før han tok farvel med ham. Han sa til eleven: «Min sjel lengter etter Egypt. Alle andre land er bare strev og øde. Ved Gud, jeg vet ikke om det er mot ære eller rikdom jeg reiser, eller om det er mot graven jeg reiser!»

Det var tydelig at han var preget av denne avskjeden, og at han var klar over at dette var en av hans siste reiser. Han visste også at han ikke kom til å se igjen eleven imam Aḥmad ؑ og de andre som var med ham. Det fikk ham til å gråte, så de andre som var der, gråt også. Da de som var med imam Aḥmad ؑ, vendte tilbake sammen med ham, sa han til dem: «Uten tvil, *fiqh* (islamsk rettsvitenskap) var låst, men Gud åpnet den ved ash-Shāfi'ī.»

Selv om mange elever ble igjen i Irak, var det en stor gruppe som reiste sammen med imam ash-Shāfi'ī ؑ. Blant dem var ar-Rabī' al-Marāwī og 'Abdollah ibn az-Zobayr al-Ḥomaydī.

Han kom fram til Egypt 28. shawwāl i år 199 etter *hijrah* (15.06.815 e.Kr.). Guvernøren som han reiste med, ville at han skulle bo sammen med ham, men imam ash-Shāfi'ī ؑ takket nei og valgte heller å bo med noen slektninger fra Banō Azd fra Arabia.

Neste morgen kom den skriftlærde 'Abdollah ibn 'Abd-il-Ḥakam til imam ash-Shāfi'ī ؑ. Han var en autoritet i Egypt, men en elev av imam ash-Shāfi'ī ؑ. Han var av de imam ash-Shāfi'ī ؑ dikterte *al-Mowatta'* til i Medina. Det hadde gått mange år siden de hadde sett hverandre. 'Abdollah ibn 'Abd-il-Ḥakam så at læremesteren hadde farget håret rødt med henna, han var blitt mye høyere enn før, stemmen var blitt mørkere, han var til og med mer veltalende nå, tynnere i ansiktet og hadde inngravert følgende i ringen på venstre hånden «Det er mer enn nok for Moḥammad ibn Idrīs å stole på Gud».

'Abdollah ibn 'Abd-il-Ḥakam ؑ hilste på imam ash-Shāfi'ī ؑ, og så la han 4000 gullmynter foran ham. 1000 var fra hans egen lomme, 1000 hadde han fått fra fetteren sin, som var handelsmann, og 2000 hadde han fått fra to venner.

Den første morgenen i det nye landet begynte imam ash-Shāfi'ī ؑ å undervise i 'Amr ibn al-'Āṣ-moskeen i Fustat (*jāmi'* 'Amr ibn al-'Āṣ *bil-fostāṭ* – الجامع عمرو بن العاص بالفسطاط)¹ etter daggrytdebønnen.

Det var mange menn og kvinner som kom fast til hans studiesirkler. Det var ikke vanlig på den tiden at kvinner og menn studerte sammen, men imam ash-Shāfi'ī ؑs klasser inneholdt begge

---

¹ Denne moskeen var en av de første stormoskeene som ble bygget i Afrika. Den ble bygget i 641 e.Kr. Fustat var den første hovedstaden i Egypt etter at muslimene erobret landet.

kjønn, for det ble lagt vekt på at så lenge elevene var anstendige og visste hva de hadde kommet for, kunne de studere på denne måten. Studiesirkelene var heller ikke forbeholdt en viss gruppe. Det kom alle slags studenter til ham. Studentene satt samlet rundt ham, mens imam ash-Shāfi‘ī ﷺ satt på en høy stol foran dem slik at han kunne se alle elevene og de kunne se ham. Den første timen var alltid koranstudier, og der kom de som ønsket å fordype seg i koraneksegese.

Neste time var *ḥadīth*-faget, og da kom *ḥadīth*-studentene. Det var også mange fra koranstudiene som ble igjen og fikk med seg *ḥadīth*-studiene. Imam ash-Shāfi‘ī ﷺ var tydelig på at han ville at studentene skulle utvikle seg intellektuelt og utfordre det å følge blindt. Han sa til dem: «Hvis jeg nevner et bevis eller argument for dere, men hjernen deres ikke godtar det, så la være å godta, for hjernen er pliktig av natur til å godta sannheten!»

I timen etter det kom *fiqh*-studentene, som fordypet seg i de religiøse og verdslige sakene sett gjennom islamsk lov.

Den siste timen kom språkstudentene, som studerte litteratur, poesi og grammatikk. De resiterte poesi for ham, og han forklarte hva det betydde. Imam ash-Shāfi‘ī ﷺ kunne flere tusen dikt, og den tiden han studerte hos poetene, fikk han dyp innsikt i faget. Slik pågikk det fram til ettermiddagstidebønnen.

Etter å ha forrettet den gikk han hjem for å hvile og selv studere. Det kom også skriftlærde hjem til ham for å spørre om det de lurte på.

Før imam ash-Shāfi‘ī ﷺ kom til Kairo, var det en annen lovskole som var kjent der etter imam al-Layth ibn Sa‘d ibn ‘Abd-ir-Rahmān al-Qalqashandī (713–791 e.Kr.). Det sies at familien hans var opprinnelig persisk og kom fra Isfahan. Han var ansett som Egypts store skriftlærd, lovekspert og *ḥadīth*-lærd. Imam al-Layth døde før imam ash-Shāfi‘ī ﷺ kom til Egypt, men hans kunnskap og innsikt hadde innflytelse på imam ash-Shāfi‘ī ﷺ. Imam ash-Shāfi‘ī ﷺ mente selv at imam al-Layth var en større lovekspert enn imam Mālik ﷺ, men studentene hans ivaretok ikke lovskolen hans. Lovskolen hans var kjent som *al-Maḏhab al-Laythī* (*Laythī*-lovskolen – المذهب الليثي).

Moskégården til 'Amr ibn al-Āṣ-moskeen i Fustat, gamle Kairo, Egypt.

Foto: Mohammed Loonat, 2016. ©Mohammed Loonat

VERK

Et verk som imam ash-Shāfi'ī رحمته الله er kjent ved, er *Kitāb al-omm* (كتاب الأم). Det har blitt trykket flere ganger og er et verk som forklarer grunnprinsippene i *fiqh* og gir forståelse av islamsk kanon (rettsregler og forskrifter).

Andre kjente verk:

- *Al-Imlā' aṣ-ṣaghīr* (الإملاء الصغير)
- *Al-Amālī al-kobrā* (الأمالى الكبرى)
- *Mokhtaṣar ar-rabi'* (مختصر الربيع)
- *Mokhtaṣar al-mozanī* (مختصر المزني)
- *Mokhtaṣar al-bowayṭī* (مختصر البويطي)
- *Kitāb ar-risālah* (كتاب الرسالة)
- *Kitāb al-jizyah* (كتاب الجزية)

Imam ash-Shāfi'ī's رحمته الله verk om grunnprinsippene i islamsk lov

var det første verket i sitt slag i Egypt. Det førte til at folk som fulgte en annen lovskole, ble trukket til imam ash-Shāfi‘īs ﷺ lære.

DØDSFALL

Hele livet tilbrakte imam ash-Shāfi‘ī ﷺ med å studere og undervise. Han fikk oppleve flere land og kulturer. Det gjorde ham engasjert i å skrive bøker, noe som førte til at hans lovskole vokste. Men på grunn av alt det intense arbeidet ble han syk. Han hadde rett og slett ikke tatt hensyn til helsen sin, men heller prioritert vitenskapen. Det sies at han led av hemoroider. Hvis han satte seg på ridedyret, hendte det at han fikk blod på buksen, og det kom også blod på sadelen. Det ble tungt for ham, for han måtte gå til fots dit han skulle. I fire år var han i en utslitt tilstand på grunn av sykdommen. Til tross for dette ga han ikke opp å kjempe for Guds sak. Han fortsatte å skrive om vitenskapen for sine elever slik at de kunne bruke det som notater.

En dag kom eleven al-Mozanī til ham og sa: «Hvordan står det til med deg?» Imam ash-Shāfi‘ī ﷺ svarte:

Jeg er i ferd med å forlate verden,
 ta farvel med brødrene,
 jeg drikker av dødens beger,
 Gud den Allmajestetiskes navn er det jeg nevner!

Nei, sannelig, ved Gud, jeg vet ikke om min sjel er på vei til paradiset, og om jeg skal gratulere den, eller om den er på vei til helvete og jeg skal kondolere for den?!

Så gråt han av frykt for Herren og bønnfalte: «Når hjertet blir hardt og det ikke finnes noen utvei, skal jeg ha et stigende håp om Din tilgivelse, mine synder gjorde meg arrogant da jeg ble ett med dem, men jeg søker tilgivelse av Deg, Herre, fordi Din tilgivelse er størst, Du er Den som alltid tilgir synder, ved Din velvilje gjør Du det bedre for oss og tilgir oss.»

Etter å ha sagt det så han på familien som var der, og sa til dem: «Når jeg dør, så gå til guvernøren og be ham utføre det rituelle badet på mitt lik.»

En fra familien spurte om de skulle dra til moskeen for å forrette tidebønnen. Imam ash-Shāfi‘ī ؒ spurte om de satt der og ventet på at sjelen hans skulle forlate kroppen. Folk dro til moskeen og forrettet tidebønnen. Da de kom tilbake, spurte de ham om han hadde forrettet tidebønnen. Det hadde han gjort. Han ba om vann å drikke. En fra familien foreslo at de kunne blande litt varmt vann i vannet, for det var vintertider, slik at han ikke skulle drikke iskaldt vann. Han sa at han heller ville ha kvedesaft.

Tiden for daggrytidebønnen hadde ikke begynt ennå da han døde. Det var natt til fredag den siste dagen i måneden rajab i år 204 etter *hijrah* (23./24.01.820 e.Kr.). Han var 54 år ifølge islamsk tidsregning.

Det ble kaos i byens gater da folk fikk høre om at imam ash-Shāfi‘ī ؒ var gått bort. En gruppe av de skriftlærde gikk til guvernøren og ba ham om å være med på å utføre det rituelle badet på liket til imam ash-Shāfi‘ī ؒ slik som han selv hadde ønsket. Guvernøren spurte: «Har han gjeld?» De svarte: «Ja.» Guvernøren befalte at den skulle nedbetales med det samme. Han så på de skriftlærde og sa til dem: «Det er betydningen av at jeg skulle utføre det rituelle badet på hans lik.»

Begravelsestoget begynte å gå fra imam ash-Shāfi‘īs ؒ hus og gjennom Fustats gater og markeds plasser. Til slutt stanset begravelsestoget ved gaten som er kjent som *Shāri‘ as-sayyidah Nafīṣah* i dag. Gaten er oppkalt etter Nafīṣah bint al-Ḥasan al-Anwar (762–824 e.Kr.), som var en *ḥadīth*-ekspert, og imam ash-Shāfi‘ī ؒ pleide å dra til hennes studiesirkler og høre henne undervise og gjengi *ḥadīth*-er. Nafīṣah ba dem sette fra seg libbåren i huset hennes. Libbåren ble satt i huset. Hun gikk inn i huset og forrettet begravelsebønnen hans. Så fortsatte begravelsestoget videre til en gravlund der guvernørens familie ble gravlagt. Etter at imam ash-Shāfi‘ī ؒ ble gravlagt der, ble stedet kjent som *ash-Shāfi‘ī*-gravlunden. Siden ble det bygget en moské der, og den er også kjent ved imams navn. Byens folk fortsatte å besøke imam ash-Shāfi‘īs ؒ grav i 40 dager. En folkemengde var hele tiden samlet ved graven.

Et par strofer av et kjent dikt av imam ash-Shāfi‘ī ؒ:

Gud er min Herre, jeg ønsker ingen andre enn Ham.

Mennesker er ulydige mot Ham åpenlyst, men Han skjuler dem.

En tjener glemmer, men Herren glemmer ikke ham!

Inne i bøttesalen i moskeen der imam ash-Shāfi'īs mausoleum er og mausoleet hans. Foto: Tayyab Raza, 2018. ©Tayyab Raza

Kuppelen over moskeen der imam ash-Shāfi'īs ﷺ mausoleum er.
Foto: Bruce Allardice, 2009. ©Bruce Allardice

SONNAH-FØLGERNES IMAM (780–855 E.KR.)

Den fjerde imamen som anses å ha en lovskole (*maḏhab* – مذهب) som ble fulgt, og som har overlevd til vår tid, er imam Aḥmad .

Lovskolen hans er kjent som *al-Maḏhab al-Ḥanbalī* (*Ḥanbalī-lovskolen* – المذهب الحنبلي), og følgere av *Ḥanbalī-lovskolen* betegnes som *ḥanbaliyyah* (حنبلية).

Ḥanbalī-lovskolen er hovedsakelig fulgt av muslimer i følgende land: Saudi-Arabia, De forente arabiske emirater (Ajman, Sharjah, Umm al-Quwain og Ras al-Khaimah), Qatar og Kuwait.

Denne lovskolen er den siste av de fire store lovskolene som har overlevd fram til vår tid. Under det abbasidiske kalifatet var det noen områder der *Ḥanbalī-lovskolen* var dominerende, men under det osmanske kalifatet hadde lovskolen blitt nesten borte. Da byene Mekka og Medina ble erobret i 1905 og 1906 e.Kr. og det osmanske kalifatet falt i Arabia (1918 e.Kr.), ble *Ḥanbalī-lovskolen* gjeldende i Saudi-Arabia. Fra Saudi-Arabia har *Ḥanbalī-lovskolen* vokst og spredd seg. Lovskolen er den minst utbredte i verden geografisk sett, men i nyere tid er det mange følgere av denne lovskolen som har bosatt seg forskjellige steder i verden, deriblant Norge.

Det må understrekes at imam Aḥmad ibn Ḥanbal ikke stod for den trosoverbevisningen (*‘aqīdah* – العقيدة) eller ideologien som Moḥammad ibn ‘Abd-il-Wahhāb (1703–1791 e.Kr.) grunnla og fikk spredd med hjelp av stammeleder Moḥammad ibn Saud¹ (1685–1765 e.Kr.). Denne alliansen innledet krig mot alle som var uenige med dem, i 1749 e.Kr.

Imam Aḥmads voluminøse verk *Mosnad al-imām Aḥmad ibn Ḥanbal*, som består av omtrent 50 000 beretninger, er det verket han er mest kjent for, og det er grunnlaget for hans lovskole. Lovskolen er streng med hensyn til de profetiske tradisjonene (*ḥadīth*-ene). Deduktiv analogi (*qiyās* – القياس) og personlige meninger har liten plass i lovskolen; svake beretninger er foretrukket framfor det.

¹ Navnet uttales egentlig Moḥammad ibn as-So‘ūd (محمد بن السعود).

Ḥanbalī-lovskolen innebærer lærdom fra alle de tre store lovskolene som var før den, for imam Aḥmad ؒ fikk studere direkte hos dem som lovskolene ble grunnlagt etter:

- Imam Abō Ḥanīfah ؒ døde før imam Aḥmad ؒ ble født. De traff aldri hverandre, men imam Aḥmad ؒ fikk muligheten til å studere hos Abō Yōsof i Bagdads stormoské.
- Da imam Aḥmad ؒ var omtrent 20 år, reiste han til Medina og deltok i studiesirkelene til imam Mālik ؒ. Han lærte mye i Medina.
- Når det gjelder det å studere under imam ash-Shāfi‘ī ؒ, så fikk imam Aḥmad ؒ muligheten til å gjøre det over en lengre periode både i Mekka og Bagdad. Imam ash-Shāfi‘ī ؒ var ikke bare en lærer, men mer som en far for imam Aḥmad ؒ. Imam ash-Shāfi‘ī ؒ sa om erkeeleven: «Jeg forlot Bagdad, og det finnes ikke en større lovekspert eller skriftlærd der enn Aḥmad ibn Ḥanbal.»

Stormoskeen i Kuwait ble bygget i 1986. Foto: Cajetan Baretto, 2007.
©Cajetan Baretto

BAKGRUNN

Bestefaren til imam Aḥmad het Ḥanbal ibn Hilāl. Han var stammeleder i byen Sarkhas i Khorasan. Bestefaren var en ærlig mann som gjorde en god jobb. Kalifen på den tiden ansatte faren til imam Aḥmad som general i hæren. Da faren hans bestemte seg for å gifte seg, valgte bestefaren datteren til ‘Abd-ol-Malik ibn Sowādah fra stammen Shaybān i Basra. Denne stammen var kjent for å være gode mot andre, modige, sjenerøse og kunnskapsrike. ‘Abd-ol-Malik var en av stormennene i Shaybān-stammen. Han var en sjenerøs person som alltid holdt sine dører åpne for gjester og fattige. Når en stamme reiste forbi der han bodde, besøkte de alltid ham, for de visste han ville gi dem mat og drikke og et sted å hvile. Imam Aḥmad var araber.

Teknonymet til imam Aḥmad var *Abō ‘Abdillāh* (‘Abdollaḥs far). Navn og ættetavle: Aḥmad ibn Moḥammad ibn Ḥanbal ibn Hilāl ibn Asad ibn Idrīs ibn ‘Abdillāh ibn Anas ibn ‘Auf ibn Qāsiṭ ibn Māzin ibn Shaybān ibn Żahl ibn Rabī‘ah ibn Nizār.

Slektslinjen hans går tilbake til profeten Ismael (Ismā‘īl) . Stamfaren Nizār forener imam Aḥmads slektslinje med profeten Moḥammads , for imam Aḥmad stammet fra stamfaren Rabī‘ah ibn Nizār, og Hans Høyhet stammet fra stamfaren Moḍar ibn Nizār, som var stamfaren til Qoraysh.

Imam Aḥmad ble født i år 780 e.Kr. i Bagdad. Faren Moḥammad ibn Ḥanbal døde da han var omtrent 30 år, og sønnen var bare en liten gutt på den tiden. Moren var plutselig alene om å ta vare på sønnen.

MOREN

Moren til imam Aḥmad var en ung kvinne som var både vakker og rettskaffen. Flere menn i byen ønsket å gifte seg med henne etter at hun var blitt enke. Men hun ønsket ikke å gifte seg, hun ville heller at hennes eneste barn skulle vokse opp og bli noe stort.

Da imam Aḥmad var en liten gutt, sendte moren ham til en koranresitator for at han skulle lære seg hele Koranen utenat. Han klarte

å fullføre den oppgaven veldig fort. Så begynte han å memorere *ḥadīth*-er. Han kunne mange *ḥadīth*-er utenat selv om han bare var en liten gutt. Etter det ble han sendt til noen lærere for å lære å skrive.

Allerede som liten gutt var han blitt populær takket være sin oppførsel og kunnskap. En av lærerne hans sa om visdommen hans: «I enhver tidsperiode er det en mann som er autoriteten i den tidsperiodens folk, hvis denne gutten hadde levd (i hvilken som helst tidsperiode), ville han ha vært autoriteten i den tidsperiodens folk.»

Denne familien på to hadde det tungt og levde under trange kår, men de oppsøkte ikke kalifen eller guvernøren for å få det lettere. De anså det som en del av gudfryktigheten å ikke gå til kalifen og guvernøren.

Onkelen til imam Aḥmad ؒ pleide å sende nyheter om Bagdad til noen guvernører utenfor byen. En dag ble nyhetene forsinket og nådde ikke fram til den ene guvernøren. Han sendte brev til onkelen om at de ikke hadde mottatt nyhetene og trengte dem, for han skulle opplyse kalifen om noe. Onkelen syntes det var rart, for han hadde sendt nyhetene med imam Aḥmad ؒ. Han spurte nevøen.

Onkelen: «Sendte jeg ikke med deg nyhetene?»

Imam Aḥmad ؒ: «Jo!»

Onkelen: «Hvorfor leverte du dem ikke, da?»

Imam Aḥmad ؒ: «Jeg kastet dem i elven, for jeg kjente ikke til de nyhetene!»

Onkelen kunne ikke tro sine ører, han utbrøt:

«Sannelig, vi tilhører Gud, og det er til Ham vi skal vende tilbake! Denne guttungen er gudfryktig, og se på oss!»

Imam Aḥmad ؒ var god mot sin mor, og denne godheten var hans vane som han gledelig oppfylte for å følge profeten Moḥammads ؐ *sonnah*. Han kunne en beretning der profeten Moḥammad ؐ ble spurt om hvem som har mest rett på en persons godhet. Hans Hellighet ؐ svarte «din mor» tre ganger før Hans Hellighet ؐ sa «din far». Det beviser en mors overlegenhet overfor en far. Imam Aḥmad ؒ visste om hvor mye hans mor hadde ofret for å oppdra ham, og hun hadde også undervist ham i det hun kunne av profetens ؐ livshistorie, *ḥadīth* og

arabisk historie fra han var et lite barn. Hun var årsaken til imam Aḥmads kjærlighet til *ḥadīth*.

Da imam Aḥmad var omtrent 15 år gammel, kom det en stor skriftlærd til Bagdad. Han bosatte seg på elvebredden som lå på andre siden overfor huset til imam Aḥmad . Elven Tigris flommet over og vannet nådde kalif Hārōn ar-Rashīds palass. Kalifen forlot palasset sitt og gikk til et sted langt unna. De som søkte kunnskap i Bagdad, skyndte seg i båter for å komme seg over til den andre siden av elven, men imam Aḥmad nektet å krysse elven med dem da vennene hans spurte ham. Han sa: «Min mor tillater meg ikke å stige om bord i en båt under en slik flom.» Så gikk han til moren for at hun ikke skulle være urolig for ham.

Giftermål var ikke noe imam Aḥmad tenkte på mens moren levde, men etter at hun døde, giftet han seg.

Stormoskeen i Sharjah, UAE. Foto: Sigree ibn Mamak, 2009.
©Sigree ibn Mamak

Å TJENE EGNE PENGER

Faren til imam Aḥmad ؑ etterlot hustruen og sønnen et hus som de kunne bo i. I tillegg til det etterlot han et lite sted som de leide ut, men det var så vidt de kunne klare seg på leien de fikk. Leien var ikke på mer enn 17 sølvmynter i måneden. Derfor begynte imam Aḥmad ؑ å arbeide tidlig slik at han kunne forsørge seg selv og moren. Han arbeidet med å skrive for folk mot betaling. Hvis han ikke fant arbeid, valgte han å bare låne penger av de som han visste var gudfryktige og ærlige mennesker som tjente lovlige penger.

En gang lånte han penger av en person som sa til ham at han bare kunne beholde pengene, for da han lånte dem til ham, tenkte han at han ga pengene som almisse til imam Aḥmad ؑ. Men imam Aḥmad ؑ sa til ham at han ikke lånte pengene for å beholde dem. Han takket vennen høflig og ba for ham.

Søken etter kunnskap fikk imam Aḥmad ؑ til å reise til Jemen. Der opplevde han tunge dager fylt med hunger og nød, men han nektet å ta imot ting fra folk, selv om de insisterte. En venn av ham fortalte at han var i Jemen i omtrent to år, og det var ikke noe arbeid å få, så han prøvde å gi imam Aḥmad ؑ noe gratis, men han nektet.

Det sies at han pantsatte sandalene sine hos bakeren for å få mat, og han klarte å tjene nok til å få tilbake sandalene først da han forlot Jemen.

SØKEN ETTER KUNNSKAP

Denne søken ble innledet i Bagdads moskeer. Etter at han hadde lært seg hele Koranen og mange profetiske beretninger utenat, lærte han seg å skrive.

Da han var ferdig med å utdanne seg i Bagdad, reiste han til fots til Tartus i dagens Syria. Derfra dro han til Jemen, det også til fots. Han kom fram til Sana i Jemen om natten. Der var en stor *ḥadīth*-lærd ved navn ‘Abd-or-Razzāq ibn Hammām. Imam Aḥmad ؑ så ham sitte i moskeen. Han gikk bort og satte seg hos den *ḥadīth*-lærde. Der var også en annen utmerket *ḥadīth*-lærd som het Yaḥyá ibn Ma‘īn. Han kjente igjen

imam Aḥmad og sa til ‘Abd-or-Razzāq ibn Hammām: «Det er Aḥmad ibn Ḥanbal, din bror.» ‘Abd-or-Razzāq ibn Hammām sa: «Måtte Gud bevare ham og gjøre ham stø på føttene, jeg har fått høre fine ting om ham.»

‘Abd-or-Razzāq ibn Hammām fikk diktert 70 beretninger for elevene, så sa han: «Disse beretningene er for å ønske Aḥmad ibn Ḥanbal velkommen, hadde det ikke vært for ham, ville jeg ikke ha berettet disse beretningene for dere!» Imam Aḥmad ble omtrent to år i Jemen og dro derfra til Mekka.

Han reiste til byene Kufa, Basra, Medina og Mekka. Det var mange skriftlærde som bodde der, derfor hadde han stor nytte av å besøke disse byene. Ved å reise rundt omkring lærte han seg tusenvis av beretninger. Den *ḥadīth*-lærde Abō Zor‘ah ble spurt om det, og han bekreftet det. Da folk spurte ham om han var en større *ḥadīth*-lærd enn imam Aḥmad , svarte han at imam Aḥmad var større.

En dag fikk imam Aḥmad høre om en *ḥadīth*-lærd i et annet land langt unna der han var, at den *ḥadīth*-lærde ble oppsøkt av mange elever og de gjenga beretninger etter ham. Imam Aḥmad reiste til ham. Da han kom fram, så han ham mate en hund. Han hilste høflig på den *ḥadīth*-lærde, og han hilste tilbake. Så fortsatte han å mate hunden uten å bry seg noe særlig om at imam Aḥmad var der. Da han var ferdig, vendte han seg til imam Aḥmad .

Den *ḥadīth*-lærde: «Du tenkte inni deg at jeg bare var opptatt av hunden?»

Imam Aḥmad : «Ja!»

Den *ḥadīth*-lærde: «Abō az-Ziyād berettet for meg etter al-A‘raj, etter Abō Horayrah at Guds sendebud sa: 'Den som kutter bort håpet til noen som kommer med et håp til ham, vil Gud kutte bort hans håp på oppstandelsens dag, og han vil ikke gå inn i paradiset.'»

Den *ḥadīth*-lærde fortsatte: «Denne hunden kom til meg med et håp, derfor fryktet jeg å kutte bort hundens håp.»

Imam Aḥmad : «Denne beretningen er nok for meg!»

Så dro han tilbake.

Den store skriftlærde ‘Abdollāh ibn al-Mobāarak var en av læremesterne til imam Aḥmad ؒ. Imam Aḥmad ؒ kom til ham for å lære faget *fiqh*. Læremesteren prøvde å hjelpe ham med å gi ham penger, for han så at han hadde behov for det. Men imam Aḥmad ؒ nektet og sa at han var kommet for kunnskapen til læremesteren, og ikke pengene. Denne læremesteren hadde stor innflytelse på imam Aḥmads ؒ personlighet og tankegang. Mye av hans metode var basert på ‘Abdollāh ibn al-Mobāaraks metode.

Da imam Aḥmad besøkte Mekka og Medina under pilegrimsferden, ble han tiltrukket av læremester imam ash-Shāfi‘ī ؒ kunnskap og metode. Han var 22 år på den tiden, og imam ash-Shāfi‘ī ؒ var 13 år eldre enn ham. De fikk fort et godt forhold til hverandre, for læremesteren så at imam Aḥmad ؒ var en unik person og kunnskapen hans var makeløs.

Å følge *sonnah* var veldig viktig for imam Aḥmad ؒ. Han memorerte ikke beretninger kun for å kunne dem, men også for å følge dem.

IMAMEN

I mange år – faktisk siden barndommen – hadde imam Aḥmad ؒ søkt kunnskap, og nå var det på tide å selv undervise. Det sies at han var 40 år da han begynte å undervise. Det var også for å følge i profetens ﷺ fotspor, for Hans Høyhet ﷺ ble befalt å forkynne gudsord som 40-åring.

Studiesirkelene til imam Aḥmad ؒ ble kjent i den muslimske verdenen, og folk kom til ham for å lære fra alle verdens kanter. De kom for å lære Koranen, *ḥadīth* og *fiqh* av ham. Studiesirkelene hans fant sted i stormoskeen i Bagdad etter ettermiddagstidebønnen. Imam Aḥmad ؒ var streng og likte ikke å fleipe under studiesirkelene, og det visste elevene godt. Han svarte heller ikke på spørsmål som han ikke fant nyttige for folk. Ingen våget å snakke mens han underviste. Etter å ha forrettet ettermiddagstidebønnen pleide imam Aḥmad ؒ å lene seg til moskeens vegg, og elevene strømmet til ham. De kom med sine spørsmål om fagene sine og stilte dem. Der satt imam Aḥmad ؒ og svarte på det de spurte om, helt fram til solnedgangstidebønnen. Da

stod alle opp for å forrette tidebønnen. Hvis noen begynte å krangle eller argumentere unødvendig, så stoppet han å svare vedkommende, for det var unyttig diskusjon og å sløse med andre elevers tid. Imam Aḥmad sa: «Våre studiesirkler er nyttige kunnskapssirkler. Hvis du ikke ønsker dem, bør du oppsøke andre studiesirkler. Ta dere i akt mot det å snakke for mye om det som er unyttig. Et menneske har bare én tunge, men to ører for å høre mer enn det det snakker. Ond tale kaller ikke til det som er bra. Hvis dere ser en person som elsker å snakke, så vær på vakt mot ham og vær ikke med ham. Dette er kunnskapens folks vane, de misliker for mye tale som ikke har noen nytte i seg.»

Spørsmålene som ble stilt av elevene, og alle de beretningene som imam Aḥmad hadde lært seg under reisene, fikk ham til å tenke på å samle dem i en samling. Han bestemte seg for å compilere en *mosnad*-samling. Det vil si en samling som er satt opp i alfabetisk rekkefølge med hensyn til følgesvennene som har berettet beretningene i samlingen, og beretningene innebærer en uavbrutt beretterkjede som når følgesvennene.

Han begynte å skrive ned de beretningene han kunne. Han overveide beretningene nøye ved å vurdere dem kritisk opp mot Koranens ord slik at han kunne utlede lover og regler ved beretningene på en fullverdig måte. Samlingen hans er kjent som *Mosnad al-imām Aḥmad ibn Ḥanbal* (مسند الإمام أحمد بن حنبل). Han skal ha jobbet med samlingen helt til sine siste dager. Sønnen hans Ṣāliḥ ibn Aḥmad sa: «Jeg hørte far si: 'Den som ærer de *ḥadīth*-lærde, blir ærverdig i Guds sendebuds øyne. Den som vanærer de *ḥadīth*-lærde, faller i Guds sendebuds øyne, for de *ḥadīth*-lærde er Guds sendebuds egne skriftlærde.'»

Imam Aḥmads lovskole var mest uenig med *Ḥanafī*-lovskolen og *Mālikī*-lovskolen, og mer enig med *Shāfi'ī*-lovskolen selv om han var uenig med imam ash-Shāfi'ī i mange ting. Men til tross for disse uenighetene fantes det ikke hat i ham for de andre imamene. Mange folk fra området valgte å følge hans meninger, og begynte å følge etter ham for å spørre om saker. Til slutt hadde han ikke mye tid til å kunne arbeide eller hvile. Han var også streng mot dem som noterte ned det han svarte på av spørsmål. Aller helst ville han at elevene ikke skulle notere svarene hans, for han ville ikke at folk skulle skrive ned det som angikk faget *fiqh*. Han ble spurt om hvorfor han nektet folk, enda læremesteren hans 'Abdollaḥ ibn al-Mobārak selv

skrev ned det som angikk *fiqh*, etter de skriftlærde som valgte å fortolke ved deduktiv analogi og personlig forståelse i Irak. Da svarte imam Aḥmad رضي الله عنه: «Ibn al-Mobārak steg ikke ned fra himmelen! Vi har blitt befalt å ta kunnskap fra det som kommer fra oven – fra Koranen og *sonnah*.»

Det sies at grunnen til at han ikke ville at folk skulle skrive ned det som angikk *fiqh*, var at noen da ville kunne oppfatte kunnskapen som fastlåst. Slik ville ikke folk kunne forske, og kunnskapen ville heller ikke være åpen for å kunne presenteres med hensyn til kommende tid. Forskere mener at hans tanke var at *fiqh* først og fremst skal utvikle seg og fornyes over tid, derfor var han imot det å skrive ned svarene.

Han holdt også noen studiesirkler, der han hjalp elevene med å spesialisere seg ved å lære dem koraneksegese gjennom å forklare hvordan Koranens vers fortolker hverandre, eller at de fortolkes ved *ḥadīth* eller ordene og standpunktene til følgesvennene, for de fikk kunnskap direkte fra profeten Moḥammad صلى الله عليه وسلم.

VERK

Vi har lest at han nektet folk å skrive det han lærte dem, men likevel finnes det flere verk etter ham:

- *Moṣannaf al-mosnad* (مصنف المسند) (inneholder 40 000 beretninger)
- En koraneksegese med flere tusen beretninger og ord og standpunkter etter følgesvennene som Koranen har blitt tolket ved
- *Al-Moqaddam wal-mo'akhhkar fī al-Qor'ān* (المقدم والمؤخر في القرآن)
- *Jawābāt al-Qor'ān* (جوابات القرآن)
- *Al-Manāsik al-kabīr waṣ-ṣaghīr* (المناسك الكبير والصغير)
- *An-Nāsikh wal-mansōkh* (الناسخ والمنسوخ)
- *At-Tārīkh* (التاريخ)
- *Az-Zohd* (الزهد)

- *Ar-Radd ‘alá al-Jahmiyyah* (الرد على الجهمية)

I tillegg til disse verkene ble det også skrevet ned mange bøker om imam Aḥmads sakkyndige uttalelser (*fatāwá* – فتاوى). Disse bøkene ble nedarvet i generasjon etter generasjon.

Imam Aḥmads *ḥadīth*-samling har blitt trykket flere ganger og utgitt på flere språk.
©Fahad Mohammed Firoz 2017

DE SKRIFTLÆRDE OM IMAM AḤMAD

Hans karakter og personlighet var enestående. Hans gudfryktighet og moral er det få som kan måle seg med. Mange skriftlærde omtalte ham.

Solaymān al-Ash‘ath: «Jeg så aldri Aḥmad ibn Ḥanbal snakke om det dennesidige (ønske seg det verdslige). Hvis han var sulten, tok han et stykke tørket brød og børstet bort støv. Så la han det i en bolle og helte vann over til det ble vått. Etter det tok han salt på og spiste det. Noen ganger ble det laget mat – linser og fett – til ham i en krukke. Men den sausen han spiste oftest, var av eddik.»

An-Nīsābōrī våknet tidlig en dag og ba tjenestepiken om en matte og en pute. Han rullet ut matten og la puten på den. Da imam Aḥmad kom ut, hadde han med seg bøker og et blekksett med blekkpotter, men da han fikk øye på matten og puten, spurte han: «Hva er dette for noe?» An-Nīsābōrī sa til ham at det var for at han skulle sitte behagelig på den. Imam Aḥmad sa: «Fjern den! Askese blir ikke komplett uten askese!» Det ble fjernet, og han satte seg på bakken. Dette var hans forsakelse av verden, han nektet å ta imot ting fra noen.

Ishāq al-Anṣārī: «Al-Ma‘mōn ibn ar-Rashīd (786–833 e.Kr.)¹ ga

¹ Abbasidenes kalif fra 813 til 833 e.Kr.

meg penger og beordret meg å dele det ut til *ḥadīth*-lærde. Mange av dem var fattige, så de tok imot med glede, men imam Aḥmad nektet.»

Ibrāhīm al-Ḥarbī:

«Jeg var hos Aḥmad ibn Ḥanbal og holdt øye med ham i to år. Da han kom ut, snakket vi sammen. Han holdt alltid på et rødt pergament (skriftrull) og en penn. Hvis han glemte å skrive noe eller skrev feil, rettet han det med en annen penn fra sitt eget blekksett. Han tok ikke noe fra våre blekksett.»

«Jeg så Aḥmad ibn Ḥanbal. Da så jeg at det var som om Gud hadde samlet kunnskapen til de tidlige og senere skriftlærde fra enhver gruppe i ham.»

Sālih, sønn av imam Aḥmad ☺: «Far gikk til andre i byen og jobbet hos dem, så gikk han til butikken og kjøpte det han trengte og bar med det hjem.»

En gang ble det sagt til ham at måtte Gud belønne deg godt for det du gjør for islam, men da svarte han at måtte Gud belønne islam godt for det den gjør for meg. Så spurte han: «Hvem er da jeg?!»

En person sa til imam Aḥmad ☺: «Det er så mange som ber for deg.» Øynene hans ble tårefylte, han sa: «Jeg frykter at dette er ved tiltrekkelsens kraft. Jeg ber til Gud å gjøre oss bedre om det vi tenker, og tilgi oss det vi ikke vet om.»

Al-Marwazī fortalte flere ting:

«Aḥmad elsket de fattige. Jeg har aldri sett en fattig person bli verdsatt mer (bedre behandlet) enn i hans samling.»

«Aḥmad nevnte en fattig mann som var syk. Han ba meg dra til ham og spørre ham om hva han ville ha, så skulle Aḥmad arbeide for å skaffe ham det. Aḥmad sendte meg parfyme og ba meg om å ta den på den syke.»

«Ikke noe er like viktig for meg som fattigdom. Jeg er glad når jeg har ingenting.»

Disse beskrivelsene forteller hvilken stor tillit imam Aḥmad ☺ hadde til sin Herre, og at det verdslige betydde lite for ham.

‘Abdullāh al-Maymōnī: «Mine øyne har aldri sett en person bedre enn Aḥmad ibn Ḥanbal ☺. Jeg har heller ikke sett noen av de

ḥadīth-lærde ha så sterk respekt for Guds og profetens tradisjons hellighet, og hvis det var (en lov eller tradisjon som var) rett i hans øyne, var ingen mer påpasselig enn han i å følge det.»

Abō Bakr as-Sijistānī: «Jeg traff 200 skriftlærde, men jeg så ikke noen som Aḥmad ibn Ḥanbal. Han engasjerte seg ikke i det folk ellers engasjerer seg i, men hvis kunnskap ble diskutert, da talte han.»

‘Abd-ol-Wahhāb al-Warrāq:

«Vår imam Abō ‘Abdillāh (imam Aḥmad), han var en klippe i kunnskapen. Hvis jeg skulle stå foran Gud – den Allmektige og Allmajestetiske – i morgen og Han skulle spørre meg om hvem jeg fulgte, ville jeg ha svart: 'Aḥmad ibn Ḥanbal!」

«Jeg har ikke sett noen lik Aḥmad ibn Ḥanbal!」 Folk spurte: «Hva var det som gjorde ham unik i overlegenhet og kunnskap i forhold til de andre du så?」 Al-Warrāq svarte: «En mann spurte ham om 60 000 saker, og han svarte enhver ved å si: 'Den berettet for oss, den opplyste oss [...] (gjennom *ḥadīth* og følgesvennenes standpunkter)」

IMAM ASH-SHĀFI‘Ī

Imam ash-Shāfi‘ī er den læremesteren som hadde mest innflytelse på imam Aḥmad . Lærdommen han oppnådde under den tiden han tilbrakte som elev hos imam ash-Shāfi‘ī , varte livet ut og blomstret da han selv begynte å undervise.

Da imam Aḥmad var blitt en stor og anerkjent læremester, sa han: «Hvis jeg blir spurt om en sak og jeg ikke kjenner til en beretning etter profeten eller følgesvennenes standpunkt om den saken, velger jeg ash-Shāfi‘īs mening.»

Det er også kjent om imam Aḥmad at han nektet å skrive ned *fiqh* etter de andre læremesterne sine utenom imam ash-Shāfi‘ī .

Imam ash-Shāfi‘ī sa: «Jeg så en ung mann i Bagdad, når enn han talte, sa alle: 'Du taler sant!」 Det ble spurt: «Hvem er han?」 Imam ash-Shāfi‘ī svarte: «Aḥmad, sønn av Ḥanbal.»

Den gang imam ash-Shāfi‘ī kom til Bagdad, var imam Aḥmad elev hos ham. De eneste gangene han ikke var i samlingene til læremesteren, var når han var ute og reiste for å søke kunnskap. Da imam Aḥmad var på vei til Jemen for å studere *ḥadīth* hos

‘Abd-or-Razzāq ibn Hammām, sendte imam ash-Shāfi‘ī ؒ brev til kalif al-Ma’mōn ibn ar-Rashīd. Han anmodet om at imam Aḥmad ؒ kunne bli dommer i Jemen slik at det kunne bli lettere for imam Aḥmad ؒ å studere der. Men da han spurte imam Aḥmad ؒ om det, nektet han pent. Imam ash-Shāfi‘ī ؒ sa det igjen til imam Aḥmad ؒ, men da sa han: «Hvis jeg hører deg si det igjen, kommer du ikke til å se meg hos deg lenger.»

DØDSFALLET

Imam Aḥmad ؒ ble syk natt til en onsdag i slutten av måneden şafar. Han var syk i ni dager. Da sykdommen forverret seg, fikk folket i byen høre om det. Folk strømmet til for å besøke ham. På en fredag døde han ved soloppgang. Han døde i Bagdad i måneden rabī‘ al-awwal i år 241 etter *hijrah* (855 e.Kr.). Imam Aḥmad ؒ ble 77 år gammel, ifølge islamsk tidsregning. Familien hans gravla ham i *Bāb Ḥarb*-gravlunden. Byen var fylt med sørgende som kom for å forrette hans begravellesbønn, og folk samlet seg ved hans grav etter at han var blitt begravd. Imam Aḥmads ؒ mausoleum er i Bagdad.

DE FEM DAGLIGE TIDEBØNNENE

Daggrytidebønnen	<i>Ṣalāh al-fajr</i> (صلاة الفجر)
Middagstidebønnen	<i>Ṣalāh aṣ-ṣoḥr</i> (صلاة الظهر)
Ettermiddagstidebønnen	<i>Ṣalāh al-‘aṣr</i> (صلاة العصر)
Solnedgangstidebønnen	<i>Ṣalāh al-maghrib</i> (صلاة المغرب)
Aftentidebønnen	<i>Ṣalāh al-‘ishā</i> (صلاة العشاء)

DE ISLAMSKKE MÅNEDENE

1. Al-Moḥarram (المحرم)	2. Ṣafar (صفر)
3. Rabī‘ al-awwal (ربيع الأول)	4. Rabī‘ ath-thānī (ربيع الثاني)
5. Jomādā al-ōlā (جمادى الأولى)	6. Jomādā al-ākhirah (جمادى الآخرة)
7. Rajab (رجب)	8. Sha‘bān (شعبان)
9. Ramaḍān (رمضان)	10. Shawwāl (شوال)
11. Żol-qa‘dah (ذو القعدة)	12. Żol-ḥijjah (ذو الحجة)

BIBLIOGRAFI

- Al-Baṣṭrī, Moḥammad ibn Sa‘d. *Aṭ-Ṭabaqāt al-kobrā*. Redigert av Moḥammad ‘Abd-ol-Qādir ‘Aṭā. 8 bd. Beirut: Dār al-kotob al-‘ilmiyyah, 1990.
- Al-Bokhārī, Moḥammad ibn Ismā‘īl. *Ṣaḥīḥ al-Bokhārī*. Redigert av Moḥammad Zohayr ibn Nāṣir an-Nāṣir. 9 bd. Beirut: Dār ṭauq an-najāh, 2001.
- Al-Jamal, Ibrāhīm Moḥammad Ḥasan. *Ḥayāh al-a‘immah*. Kairo: Dār al-faḍīlah, 2002.
- An-Nadwī, Mo‘īn-od-dīn Aḥmad. *Siyar aṣ-ṣaḥābah*. 9 bd. Lahore: Islāmī kotob khānah, 2004.
- An-Nasā‘ī, Aḥmad ibn Sho‘ayb. *Sonan an-Nasā‘ī*. Redigert av ‘Abd-ol-Fattāḥ Abō Ghoddah. 8 bd. 2. utg. Aleppo: Maktab al-maṭbō‘āt al-islāmiyyah, 1986.
- An-Nīsābōrī, Moslim ibn al-Ḥajjāj. *Al-Mosnad aṣ-ṣaḥīḥ*. Redigert av Moḥammad Fo‘ād ‘Abd-ol-Bāqī. 5 bd. Beirut: Dār iḥyā’ at-torāth al ‘arabī, uten dato.
- Ash-Shaybānī, Aḥmad ibn Moḥammad ibn Ḥanbal. *Mosnad al-imām Aḥmad ibn Ḥanbal*. Redigert av Sho‘ayb ibn Moḥarrām al-Arnā’ōṭ. 45 bd. Beirut: Mo’assasah ar-risālah, 2001.

As-Sijistānī, Solaymān ibn al-Ash‘ath. *Sonan Abī Dāwōd*. Redigert av Sho‘ayb ibn Moḥarram al-Arnā’ōṭ. 7 bd. Beirut: Dār ar-risālah al-‘ālamīyyah, 2009.

At-Tirmizī, Moḥammad ibn ‘Īsā. *Sonan at-Tirmizī*. Redigert av Moḥammad Shākīr, M. Fo‘ād ‘Abd-ol-Bāqī og Ibrāhīm ‘Aṭwah ‘Awad. 5 bd. 2. utg. Kairo: Sharikah maktabah wa maṭba‘ah Moṣṭafā al-Bābī al-Ḥalabī, 1975.

Až-Žahabī, Moḥammad ibn Aḥmad ibn ‘Othmān. *Siyar a‘lām an-nobalā’*. Redigert av Sho‘ayb ibn Moḥarram al-Arnā’ōṭ. 25 bd. Beirut: Mo’assasah ar-risālah, 1985.

Ibn Kathīr ad-Dimashqī, Ismā‘īl ibn ‘Omar. *Al-Bidāyah wan-nihāyah*. Redigert av ‘Alī Shīrī. 14 bd. Beirut: Dār iḥyā at-torāth al-‘arabī, 1988.

REGISTER

-
- ‘
 ‘Ā’ishahs · 40
 ‘Abd Manāf · 54, 57
 ‘Abdollah ibn ‘Omar · 35, 37
 ‘Abdollah ibn al-Mobāarak · 49,
 82, 83
 ‘Abdollah ibn Mas‘ūd · 10
 ‘Abd-or-Razzāq ibn Hammām ·
 80, 81, 88
 ‘Abd-or-Rahmān ibn Mahdī · 41,
 49
 ‘Alqamah ibn Abī ‘Alqamah · 36
 ‘Alī · 10, 14
 ‘Amr ibn al-‘Āṣ-moskeen · 68
-
- A**
- abbasidene · 45
 Abbasidene · 45
 Abō Bakr · 60, 64
 Abō Ja‘far al-Manṣōr · 28, 30, 43,
 45
 Abō Yōsof · 14, 15, 24, 47, 50, 62,
 63, 76
 Afrika · 33, 34, 53, 68
 al-‘Āliyah bint Shorayk · 36
 al-Baqī‘-gravlunden · 52
 al-Bokhārī · 10
 Al-Foḍayl ibn ‘Iyād · 26
 Al-Layth ibn Sa‘d · 50
 al-Ma’mōn ibn Hārōn ar-Rashīd
 · 67
- al-Mahdī · 46
 Al-Marwazī · 86
 al-Masjid al-ḥarām · 56
 al-Modawwanah · 42
 al-Mowaṭṭa’ · 37, 38, 42, 43, 44,
 47, 58, 61, 62, 63, 64, 68
 al-Wāqidī · 43
 Amerika · 33
 Anatolia · 64
 Andalucía · 45
 an-No‘mān · 9, 26, 29
 arabisk · 10, 33, 36, 57, 58, 79
 Ashkelon · 55
 As-Soyōṭī · 50
 az-Zohrī · 37, 38
 Az-Zohrī · 37
-
- B**
- Bagdad · 31, 45, 46, 65, 67, 76,
 77, 78, 79, 80, 82, 87, 88
 Bagdads · 31, 76, 80
 Basra · 13, 27, 77, 81
 biblioteket · 63
 Bilālī Moḥammad · 33
- D**
- daggrytidebønnen · 68, 72
 Damaskus · 45
 den gylne beretterkjeden · 37
 den sanne monoteisten · 12
 den største imamen · 12
-
- E**
- Egypt · 9, 33, 53, 67, 68, 69, 71

F

Fāṭimah al-Azdiyyah · 54

fatwá · 13, 15, 19, 41, 42, 58

fengsel · 30

fiqh · 11, 12, 14, 15, 19, 25, 26,
36, 39, 40, 42, 43, 45, 50, 56,
57, 58, 59, 62, 66, 67, 68, 69,
70, 82, 83, 84, 87

Fiqh · 11, 39

fiqh-bøker · 15

Fiqhs · 37

fyllik · 19

følgesvenner · 15, 35

G

Gaza · 55

Guds sendebuds s · 47, 49, 51, 67,
83

Guds sendebuds s moské · 41, 52

Guvernøren · 59, 60, 61, 68, 72

H

ḥadīth · 10, 11, 14, 15, 26, 39, 40,
43, 45, 49, 50, 56, 58, 59, 62,
67, 69, 72, 75, 78, 82, 84, 87

ḥadīth-berettere · 38

ḥadīth-lærd · 50, 58, 69, 80, 81

ḥadīth-lærde · 10, 58, 80, 81, 83,
86, 87

ḥadīth-samling · 16, 41, 42, 47

ḥadīth-samlingen · 37, 38, 42, 43,
47

Ḥammād ibn Abī Solaymān · 12,

13

Ḥanafī-lovskolen · 9, 64, 83

Ḥanbalī-lovskolen · 75, 76

H

Hārōn ar-Rashīd · 24, 25, 47, 79

Hijaz · 49, 54, 64

hijrah · 9, 10, 33, 36, 37, 41, 52,
64, 68, 72, 88

hjælperne · 46

husarrest · 30

I

Ibn Abī Zayd al-Qayrawānī · 34

Ibn al-Athīr · 49

Ibn al-Ḥasan · 63, 64

Ibn al-Monkadir · 38

Ibrāhīm al-Ḥarbī · 86

ijāzah · 58

ijtihād · 67

imam Abō Ḥanīfah · 9, 10, 11, 12,
13, 14, 15, 16, 17, 19, 20, 21,
22, 23, 24, 25, 26, 27, 29, 30,
31, 50, 63

Imam Abō Ḥanīfah · 9, 10, 11, 12,
13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20,
22, 23, 24, 27, 29, 30, 49, 76

Imam Abō Ḥanīfahs · 10, 15, 24,
31

Imam Aḥmad · 44, 49, 67, 77, 78,
80, 81, 82, 85, 88

imam Aḥmad ibn Ḥanbal · 67

Imam Aḥmad ibn Ḥanbal · 25

imam al-Layth ibn Sa‘d · 69

imam ash-Shāfi‘ī · 50, 53, 55, 56,

58, 59, 60, 62, 63, 65, 67, 68, 69,
70, 71, 72, 76, 82, 83, 87

Imam ash-Shāfi‘ī · 25, 44, 49, 53,
54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61,
62, 63, 64, 65, 66, 67, 69, 71,
72, 76, 87, 88

imam Mālik · 14, 25, 26, 33, 35,
36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 45,
46, 47, 48, 49, 50, 58, 60, 61,
62, 63, 64, 67, 69, 76

Imam Mālik · 14, 33, 35, 36, 37,
38, 39, 41, 43, 45, 46, 47, 48,
50, 51, 52, 61, 62, 64

Irak · 9, 45, 53, 62, 64, 66, 67, 68,
84

Iraks · 30, 47

Ishāq al-Anṣārī · 85

istikhārah · 29

J

Jemen · 35, 36, 53, 65, 66, 80, 81,
87

Jerusalem · 64

K

Kalifen · 10, 24, 28, 29, 30, 35,
43, 44, 45, 46, 47, 48, 77, 79

kalifperiode · 10

Khayzaran-gravlunden · 31

Khorasan · 77

Kitāb al-omm · 70

Koranen · 10, 11, 13, 15, 19, 24,
25, 28, 33, 36, 41, 42, 44, 54,
55, 56, 66, 77, 80, 82, 84

Koranen 2:113 · 17

Koranen 16:16 · 49

Koranen 41:46 · 17

Koranen 49:6 · 45

Koranen 50:19 · 17

Koranen 64:15 · 17

Koranens · 35

Kufa · 9, 10, 11, 12, 13, 14, 26,
30, 62, 64, 81

Kufas · 19, 30

L

Laythī-lovskolen · 69

M

Ma‘n ibn ‘Īsā al-Fizārī · 48

Mālik ibn Abī ‘Āmir · 35

Mālikī-lovskolen · 33, 34, 64, 83

Medina · 9, 10, 13, 14, 33, 35, 36,
37, 38, 39, 41, 42, 45, 46, 47,
50, 51, 52, 53, 55, 58, 60, 64,
65, 66, 67, 68, 75, 76, 81, 82

Medinas · 33, 43, 46

Mekka · 9, 13, 45, 53, 54, 55, 56,
57, 58, 60, 65, 66, 67, 75, 76,
81, 82

moftī · 30

Moḥammad ibn ‘Abd-il-Wahhāb
· 75

Moḥammad ibn al-Ḥasan · 62

monoteismen · 12

moskeen · 10, 28, 40, 56, 62, 63,
68, 72, 80

Moslim · 57, 58

Mosnad Abī Ḥanīfah · 16
mosnad-samling · 83
muslimske · 33, 34, 42, 43, 49, 50,
82

N

Nāfi‘ · 37
Nafisah bint al-Ḥasan al-Anwar ·
72
Najran · 65
niyyah · 63
Norge · 9, 34, 53, 75

‘

‘Omar · 10, 64
‘Omar ibn al-Khaṭṭāb · 10, 60
‘Omar ibn Sa‘īd · 33
‘Othmān ibn ‘Affān · 35

O

omayyadene · 45
Omayyadenes · 45
omayyadiske · 45
osmanske kalifatet · 75
osmanske riket · 9
overdommer · 28, 29, 30, 65

P

Palestina · 9, 55, 64
Persia · 10, 66

persiske · 64
pilegrimene · 45, 52
profeten Moḥammad ﷺ · 10, 15,
21, 42, 50, 60, 66, 78, 84
Profeten Moḥammad ﷺ · 15, 29
profeten Moḥammads ﷺ moské ·
39
profeten ﷺ · 17, 40, 64, 87
profetens ﷺ · 25, 31, 33, 40, 45,
50, 60, 78, 82, 87
profetens ﷺ moské · 51, 61, 64

Q

qiyās · 66, 75
Qoraysh · 53, 54, 55, 77

R

rabī‘ al-awwal · 52, 88
Rabī‘ah · 36, 38
rajab · 55, 65, 72
ramadan · 10
ris · 22
rituelle renselsen · 15, 40

Ş

şafar · 88

S

Saudi-Arabia · 49, 65, 66, 75
Shāfi‘ī-lovskolen · 53, 83
shawwāl · 68

Shaybān · 77
 silkehandler · 11
 skriftlærde · 10, 11, 12, 13, 14, 15,
 16, 19, 25, 27, 30, 31, 33, 35,
 36, 37, 39, 41, 42, 43, 44, 45,
 49, 50, 53, 56, 57, 58, 62, 63,
 64, 68, 69, 72, 81, 82, 83, 84,
 85, 86, 87
 skriftrull · 56, 86
 Sofyān · 25, 26, 57
 Sofyān ibn ‘Oyaynah · 50, 56, 57,
 58, 65
 sonnah · 28, 54, 63, 66, 78, 82, 84
 studiesirkler · 45, 59, 65, 68, 72,
 83, 84
 Sultaner · 41

T

tābi‘ōn · 35
 takbīrah al-iḥrām · 63
 tyv · 22

U

utvandrerne · 46

V

Vesiren · 29, 47

Y

Yaḥyá ibn Ma‘īn · 26, 80
 Yaḥyá ibn Sho‘bah · 41

Z

Zaydī-lovskolen · 66

Ø

Østromerriket · 64

